Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 44 (14066) | 1973 оной февралиин 21, среда | Сэн 2 мүнгэн

НҮХЭР Н. В. ПОДГОРНОДО ШАГНАЛ БАРЮУЛАГДАБА

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н.В. Подгорнодо Ленинэй орден, Социалис Ажалай Геройн «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаль февралиин 19-дэ Кремль соо барюулагдаа.

Нүхэр Н. В. Подгорный Коммунис партиин, Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ габьяануудтай байһанайнгаа түлөө, 70 наһатай болоһонтоёо дашарамдуулан, иимэ үндэр дээдэ шагнал хайрада хүртэбэ.

Энэ шагналые КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн нүхэр Л. И. Брежнев барюулаа.

Шагнал барюулалгын үедэ нүхэд Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Д. С. Полянский, М.А. Суслов, П. Е. Шелест, Ю.В. Андропов, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, В. И. Долгих, И. В. Капитонов гэгшэд зал соо байба.

Тэрэшэлэн СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь М.П. Георгадзе зал соо байгаа.

Нүхэр Л. И. Брежнев үндэр дээдэ шагнал барюулхадаа үгэ хэлэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. В. Подгорнодо февралиин 19-дэ Кремльдэ Ленинэй орден ба Социалис Ажалай Геройн «Хадуур ба Балта» гэһэн хоёрдохи алтан медаль барюулба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: парти ба правительствын хүтэлбэрилэгшэд.

Фототелеграфаар абтаһан фото-зураг.

[Па]ртийна документнүүдые [һэ]лгэлгэ эхилхэнь

[illegible] партиин ажабайдалай [illegible] шата эхилхэнь. [illegible] документнүүдые [illegible] тухай асуудалда [illegible] КПСС-эй Центральна [illegible] хараха үзэбэ гээд, [illegible] үсэгэлдэр мэдээсэ [illegible] комитедүүд, [illegible] ба партиина [illegible] партиина һэлгэлгэдэ [illegible] хүдэлмэри гол түлөб [illegible] хараада абал[illegible] КПСС-эй ЦК 1973 оной [illegible] партдокумент[illegible] һэлгэжэ эхилхэнь [illegible] республиканууд[illegible] ЦК-да, пар[illegible] обкомууд, [illegible] [illegible]

[illegible] талаар партиин [illegible] ябуулгын айхабтар шу[хала] асуудал мүн гээд [КПСС-]эй ЦК-гай Генеральна [с]екретарь нүхэр Л. И. [Брежне]в Центральна Коми[тедэй] [illegible] Пленум дээрэ хэ[лэһэн]. Һэлгэлгэдэ бэлдэхэ [хүдэлм]эри хадаа манай хүсэ [illegible] харалга, партийна [организ]ацин бүхэнэй КПСС-эй [XXIV] съездын шиидхэбэри[нүүдые] ямараар дүүргэжэ [illegible] нягта нарин шал[галта] болоо.

[illegible] хараа заабари[illegible] ажалтатайгаар бэе[лүүлгэ] — коммунистнуудай [эрхим э]рилтэ мүн. Үйлэдбэ[ри] [illegible] тэдэнэй түрүү үүр[гэ] [illegible]лүүлгэ табан жэлэй [illegible], шиидхэхы жэлэй [illegible] болзорһоонь урид [illegible] түлөө бүгэдэ ара[дай] [социа]лис мүрысөө дэлгэ[рүүлхэ] хэрэг гэжэ харагдана. [illegible] үүсхэлшэд боло[illegible] бригада, участок, [illegible] партиин гэшүүд [illegible] кандидадууд [illegible] Мүрысэгшэдэй тү[рүү] [illegible] ябалсаһан ком[мунист]-хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ [illegible] орон доторнай [illegible] болонхой. Хүдөө ню[тагай] партийцууд шэн зо[ригтой]гоор ажаллана. Манай [illegible] наукын, техническэ, [illegible] интеллиген[ци] [illegible] соёл гэгээ[рэлэй] эрилтэ хангалгада [illegible], зэбсэгтэ хүсэнүү[illegible] алба хэдэг ком[мунист]нүүд үнэн сэхэ байл[illegible] жэшээ харуулна.

[Доку]ментнүүдые һэлгэлгэдэ [бэлдэх]э хүдэлмэри партор[ганиза]цинуудай ажал ябуул[гые] бүхы талые эдэбхи[тэй] болгоо. Парти доторой [illegible] саашадаа хүгжөөг[illegible] партийна суглаануудай [illegible] хүмүүжүүлхы удха [illegible] шухала асуудалнуу[д] [illegible] хэлсэлгэ ба [illegible] коммунистнуу[дай] [illegible] дээшэлүүлээ, [illegible] ба өөрыгөө шүүм[illegible] [illegible]. Эдэ бүгэдэ, [illegible] хэлэбэл, партор[ганизаци]нуудта һаяхан боло[illegible] тоосоото-һун[illegible] [illegible] Бү[illegible] 92 [illegible] процент [illegible] Тэ[illegible]

[illegible]шэнь үгэ хэлэһэн байха юм.

Партдокументнүүдые һэлгэлгэдэ бэлдэхэ хүдэлмэритэй дашарамдуулан, кадрнуудые үзэл бодолой талаар хүмүүжүүлгын ба марксистско-ленинскэ һуралсалай асуудалнууд анхарал ехээр табигдадаг болоо. [illegible] Һуралсалай энэ жэлдэ партиин олон гэшүүд болон кандидадууд экономическа теори ба политикын, научна коммунизм, [illegible] хүгжэлтэ ба национальна харилсаануудай асуудалнуудые шудална.

Үйлэдбэри дээрэ, ниитын хүдэлмэридэ [illegible] харюусалга [illegible] бодолой, политическэ талаар [illegible] партиин организацинууд партиин гэшүүн, кандидат бүхэндэ [illegible] оролдоно гэшэ. [illegible] коммунистнуудтай ами-аминдань хөөрэлдэхэ [illegible] туһална. [illegible] коммунистнуудай олонхиднь өөһэдөө шухала тобшолол хэжэ [illegible] XXIV [illegible] харуулна. [illegible]

Партиина зэмэтэй байһан гэшүүдтэ [illegible] парторганизацинууд [illegible] хараха [illegible]

[illegible] яаха аргагүй өөртэйнь хөөрэлдэжэ, хараха арга хэрэглэгдэнэ. Өөрынгөө дутагдалые усадхаһан хүнүүдһээ тохогдоһон зэмэнь абтана. Заһаржа шадаагүй нүгөөдүүлэй зэмэнь шэнэ документ соонь бэшэгдэхэ байна. Хэрбээ заһархые оролдоггүй, хүндэгүй зандаа ябаһан хүнэй партийна хэрэг тухай асуудал харагдана.

Документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлдэлгын үедэ коммунистнууд бэе бэедээ эрилтэ ехэтэйгээр хандаа. Тэдэнэр зарим нүхэдэйнгөө эдэбхи багатай ба юумэндэ хамаагүй байха ушарта эсэргүү, журам эбдэхэ ба коммунис үзэл бодолой ёһо гурим хазагайруулха ябадалда эсэргүү тэмсэл эрид шууд дэлгэрүүлнэ. Партиин гэшүүнэй үндэр нэрые өөрынгөө журамгүй ябадалаар бузарладаг хүнүүдһээ партийна коллективүүд эрид шууд сүлөөрдэг болоо. Тиихэ зуура, парторганизацинууд партдокументнүүдые һэлгэлгэ — парти доторой сэбэрлэлгын хүдэлмэри бэшэ, мүнөө үедэ эрилтээ үдэр бүри шангадхаха аргаар өөрынгөө зэргые сэбэр байлгажа болохо ба хэрэгтэйшье гэһэн КПСС-эй ЦК-гай заабаринуудые хүтэлбэри болгон анхаралдаа абана.

Тэрээнтэй хамта партида хүн бүхэниие илган абаха ушар шэнэдхэн һайжаруулагдана. КПСС-тэ шэнээр абтагшадай шанарай тали дам саашаа һайжарһаар. Нёдондо жэлдэ, жэшээнь, партида кандидадаар абтагшадай дунда хүдэлмэришэдэй тоо 57,3 процент болоһон, олонхинь комсомолшууд абтаһан гэшэ.

КПСС-эй ЦК-гай тогтоол соо тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор мүнөө партийна документнүүдые һэлгэлгэдэ бэлдэхэ ба үнгэргэхэ хүдэлмэритэй холбоотой эмхидхэлэй-техническэ гол асуудалнууд шиидхэгдэнхэй. Коммунистнуудай тоо бүридхэл ба партийна ажахыда ёһотой эмхи гурим байгуулхын тула ехэ юумэн хэгдээ. Һэлгэлтын үнгэргэгдэхэ байрануудые түхеэрхэ хүдэлмэри, документнүүдые бэшэхэ хүдэлмэрилэгшэд шэлэн абтажа дүүрээ.

Партийна документнүүдые һэлгэлгын эхин — коммунистнуудай ажабайдалда ехэхэн үйлэ хэрэг болоно. Тэрэ хадаа тон шухала удха шанартай эмхидхэлэй-политическэ хэмжээ ябуулгые амжалтатайгаар үнгэргэхые хангаха уялгатай комитедүүд болон эхин организацинуудай ехэ юумэндэ уялгална. Һэлгэлгын гурим [illegible] КПСС-эй ЦК-гай заабаринуудтай сүм таарулгаар хаа хаанагүй һэлгэлгэ үнгэргэхын тула анхаралтай байха хэрэгтэй. Һэлгэлтын хүдэлмэрие нарилигөөр үнгэргэхэ шухала.

Энэ хүдэлмэрие республиканска, хизаарай ба областной бүхы парторганизацинуудта эхилхэнь. Гэбэшье һэлгэлтые түрүүн партиин хэдэн горком, райкомуудта ба политотделнүүдтэ, [illegible] дүршэлтэй [illegible] коммунистнуудай [illegible] тоолдог [illegible] организацинуудта [illegible] ЦК-нууд, партиин крайкомууд, обкомууд, партдокументнүүдые һэлгэхэ [illegible] [illegible] өөрсэ хэдэ [illegible] тоолоо [illegible] ЦК-гай майн Пленумэй тогтоолой [illegible] партиина комитедүүд, эхин организацинууд, 1973—1974 онуудта үнгэргэгдэхэ энэ һэлгэлтые партин доторой ажабайдалые саашадань эдэбхитэй болгохо, партиина хүтэлбэриин арга шадабари ба дүй дүршэлые шэнэдхэн һайжаруулхын тула бүхы арга боломжоёо дүүрэн хэрэглэхэ уялгатай.

Бэлдэлгын үедэ эхилһэн хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлхэ, хүгжөөхэ зуураа, һайн дүй дүршэлөө, мүн элирүүлэгдэһэн дутагдалнуудаа ханамжа ехэтэйгээр хараада абаха шухала. Зарим парторганизацинуудта, жэшээнь, үнгэргэгдэһэн хөөрэлдөөнүүдтэ ёһо тэдыгээр хандаха ушарай гараһые баримтанууд гэршэлнэ. Зарим газарта партийна, советскэ, ажахын органуудта зорюулан коммунистнуудай хэһэн ажаглалта, дурадхалнуудые хаража үзэхэ ба бэелүүлхэ хэрэгтэ ёһотой анхарал табигданагүй. Партдокументнүүдые һэлгэлгэтэй дашарамдуулан үнгэргэгдэжэ байһан хэмжээнүүд заримдаа ажахын-политическэ тодорхой зорилгонуудтай һайнаар холбогдоногүй.

КПСС-эй Программа ба Уставай эрилтэнүүдые, партийна ба гүрэнэй журам, коммунис ажабайдалай ёһо гуримуудые эрид шууд дүүргэхын түлөө коммунистуудта табигдадаг эрилтээ партийна комитедүүдэй, эхин организацинуудай саашадань улам дээшэлүүлхэ шухала. Партдокументнүүдые һэлгэхэ хүдэлмэри партиин гэшүүдэй шэнжэ шанарые саашадань һайжаруулха тухай КПСС-эй XXIV съездын тон шухала заабаринуудые бэелүүлгэдэ туһалха ёһотой.

Ленинэй партиин гэшүүн байха — айхабтар ехэ нэрэ хүндэ ба үндэр уялга мүн. Партийна билетэй барюулагдахадань, хүнэй сэдьхэл бодолдо дабтагдашагүй зориг бадаруулма омог баяр түрүүлдэг гэшэ. Эхилхээ байһан партийна документнүүдые һэлгэлгэ парторганизацинуудта зохёон байгуулхы ажалай эршэ хүсэ дэлгэрүүлжэ, ажалша коллективүүдтэ коммунистнуудай түрүү үүргые бүри дээшэнь үргэхэ, КПСС-эй XXIV съездын табиһан зорилгонуудые бэелүүлгэдэ ажалшадай хүсэ шадал элсүүлхэ хэрэгтэ туһалха байһань найдамтай.

«Правдын» февралиин 19-нэй номерой түрүү бэшэг.

Нүхэр Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ Николай Викторович!

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, Министрнүүдэй Совет дала наһанайтнай ойгоор дашарамдуулан, Таниие үсэгэлдэр үнэн зүрхэнһөө амаршалһан байна.

Партиин, совет арадай үмэнэ ехэ габьяануудтай байһанайнгаа түлөө. Ши Ленинэй орденоор, «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаляар шагнагдааш.

Манай Эхэ ороной энэ үндэр дээдэ шагналые Шамда, Николай Викторович, барюулха аятай даалгабари дүүргэхэ болоһондоо сэдьхэлээ ехээр хананхай байнаб.

Бидэнэр, коммунистнууд, ойн баярай иимэ ушар бүхэндэ ябажа ерэһэн замаа эрьен харадаг заншалтайбди. Эндэмнай юун хэгдээб, саашадаа юун хэгдэхэб гэжэ сэгнэхэ эрилтэ ехэ хэмжээн болодог байна. Сэдьхэлээ ханаһан мэдэрэл түрэхэ бүхы үндэһэ баримта ойн баярай энэ үдэр Шамда, Николай Викторович, бии. Арадай аша туһада, манай агууехэ уг зорилгын — коммунизмын аша туһада зорюулагдадаг ажал манай Ленинскэ партиин гэшүүнэй шэнжэ шанарнуудай гол хэм хэмжүүр социалис общество дотор болодог байһаниинь мэдээжэ. Энэл хэрэгтэ Шинии бүхы ажал ябуулга зорюулагданхай.

Хүдэлмэришэнэй бүлэдэ түрэһэн Николай Викторович, бүри эдир залуу байхадаа политическэ ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр оролсоһон юм. Таби гаран жэлэйнгөө ажалай замые комсомолтой, партитай хамта гаталаа. Эдэнь манай орон дотор социалис общество байгуулхын түлөө шанга тэмсэлэй жэлнүүд, хэсүү шэрүүн дайнай ба тэрэнэй һүүлээрхи һэргээн бодхоолгын жэлнүүд, коммунизм байгуулжа эхилэлгын жэлнүүд байһан.

Нүхэр Подгорные социалис байгуулалтын ямаршье участогта партиин эльгээхэдэнь, тэрээндэ үзүүлэгдэһэн этигэл найдабарие хаа хаанагүй харюулдаг байгаа. Николай Викторович мүнөө, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын харюусалгатай тушаал даажа байхадаа, социалис демократиие улам саашадань хүгжөөхэ, Совет гүрэнөө бэхижүүлхэ гэһэн партиин хараа шугамые бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм бэлигээ, дүй дүршэлөө зорюулна. Манай ороной уласхоорондын байдалые батадхахын, КПСС-эй XXIV съездын хараалан тодорхойлһон амгалан байдалай программые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула бидэнтэй хамта ехэ хүдэлмэри ябуулна. Николай Викторович өөрынгөө ажал ябуулгаар манай партида, бүхы совет хүнүүдтэ хүндэтэй болонхой.

Бидэнэр, КПСС-эй Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүд, манай нүхэр, Николай Викторовичые хэдэг хүдэлмэреэрнь сэгнэнэбди, манай коллективэй хамаг хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаададаг, залан сэхэ, анхаралтай нүхэр гэжэ һайн мэдэнэбди.

Хүндэтэ Николай Викторович! Энэ үндэр дээдэ шагнал барюулхадаа, эндэ хабаадаһан бүхы нүхэдэй үмэнэһөө, өөрынгөө зүгһөө үшөө дахин үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, Шамайе нүхэрэй ёһоор шангаар тэбэринэб. Олон удаан жэлнүүдтэ, үрэтэй һайнаар ажаллахыеш, мүнөөнэйхидөөл адли ходоодоо иимэл сог залитай, элүүр энхэ ябахыеш, манай хүндэтэ хани, Шамда бидэнэр бултадаа хүсэнэбди. Манай партиин, совет арадай аша туһада, коммунизмын түгэс илалтын аша туһада зорюулдаг ажалдаа ехэ амжалта туйлахыешни хүсэнэбди!

Нүхэр Л. И. Брежнев СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ уншаад, нүхэр Н. В. Подгорнодо Ленинэй орден, Социалис Ажалай Геройн «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаль барюулба.

Нүхэр Н. В. Подгорный харюугай үгэ хэлээ.

Нүхэр Н. В. ПОДГОРНЫН хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ Леонид Ильич!

Хүндэтэ нүхэдүүд, ханинар!

Дала наһатай болоһонтоймни дашарамдуулан, манай партиин Ленинскэ Центральна Комитедэй, Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын эльгээһэн амаршалгын бэшэг дотор хэлэгдэһые, манай ниитын хэрэгтэ минии оруулһан хубитын үндэрөөр сэгнэгдэһые заха хизааргүй ехэ баяртайгаар угтан абанаб. Ленинэй орденоор, «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаляар шагнажа, ехэ зол хубида хүртөөһэнэйтнай түлөө гүн ехээр баясажа байнаб.

Манай партиин хамаатан байха, тэрэнэй үнэн зүб хэрэгэй түлөө тэмсэхэ гэшэ угаа ехэ зол хуби болоно. Ажаллажа байгаа бүхы наһан соогоо ходо партитай хамта ябаһанаа, бүхы сэдьхэл бодолоо, хүсэл эрмэлзэлээ тэрээнтэй холбодог байһанаа мэдэрхэһээ һайн һайхан юумэн намда байхагүй.

Парти коммунизмын агууехэ суртал бодол бидэндэ нэбтэрүүлээ, коммунис нангин зорилгонуудай түлөө тэмсэлшэд болгон хүмүүжүүлээ, арад зоной аша туһада ажаллаха сусаршагүй эршэ зоригтой болгоо. Владимир Ильич Ленинэй мүнхэ образ ходо элихэнээр һанагдажа байдаг, тэрэнэй захяа заабаринуудые дүүргэхэ гээд ходо оролдодог, ленинецүүд гэжэ омогорхон өөһэдыгөө нэрлэдэгбди. Мүнөөдэр үндэрөөр сэгнэгдэһэн, ашатай туһатай хамаг хэрэгни, бүхы хүдэлмэримни, арад түмэнэй ниитын хэрэгтэ оруулһан хубитамни манай агууехэ Коммунис партиин хэрэгэй бишыхан хубинь болоно.

Хүндэтэ ханинар!

Гайхамшаг сагта ажаһуунабди. Советскэ Союзай коммунистнууд, бүхы совет хүнүүд манай орон дотор, тэрэшэлэн бүхы дэлхэй дээрэ боложо байһан үнэхөөрөө бүхэдэлхэйн түүхэтэ хубилалтануудые хаража, тэрээндэ эдэбхитэйгээр хабаадажа байна. КПСС-эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбринүүдые бэелүүлжэ байгаа совет хүнүүдэй зохёон байгуулхы ажал манай Эхэ ороной захагүй үргэн дайда дээрэ бүри ехэ дэлисэтэйгээр бүтээгдэнэ, экономическа, политическэ ба соёлой бүхы һалбаринуудтахи амжалтануудынай улам арьбадхагдана. Коммунис ёһоной шэнэ соёл болбосоролой түхэл шэнжэнүүд эли тодоор харагдана.

Манай агууехэ Эхэ ороной хүсэ шадал хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр бэхижэнхэй, уласхоорондын нэрэ хүндэнь бүри ехэ, манай гадаадын политика хэзээ хэзээнэйхиһээ эдэбхитэй болоо. Уласхоорондын аюулгүй байдалай түлөө, ажалшадай шухалын шухала хэрэгүүдэй түлөө партиин ба Совет гүрэнэй сэхэ шууд тэмсэл бүхы дэлхэй дээрэ улам ехээр мэдэрэгдэдэг, дэмжэгдэдэг болонхой. Партиин түсэбүүд туйлалтанууд мүнөө шэнэ ёһоор сэгнэгдэн тодорхойлогдодог боложо байна; урдань һанаандамнайшье ородоггүй байһан зорилгонуудые мүнөө табижа, шиидхэжэ байнабди.

Манай хамтын оролдолго хүсэлэлгэнүүдэй түүхэтэ удха шанарые ойлгохо, партиин ба арадай түгэлдэр ажал ябуулгада хабаададагаа мэдэрхэ гэшэ агууехэ хэрэг болоно. Энэ мэдэрэл бүри ехэ эршэ зоригтойгоор ажаллаха хүсэл түрүүлнэ.

Манай парти дотор, Центральна Комитедтэ, КПСС-эй ЦК-гай Политбюродо гуримшаһан хани нүхэдэй ёһоор этигэлсэдэг, нягта эмхидэлтэй гайхамшаг оршон байдал бидэнэр бүгэдые баясуулна. Энээниие мүнөөнэй ЦК-гай, Политбюрогой габьяа гэжэ, урдахи зорилгонуудаа шиидхэлгэдэ манай коллективые, манай бүхы партиие тон бэрхээр нэгэдхэжэ, эмхидхэжэ шадаһан КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй өөрын ехэ хубита гэжэ сэгнэнэбди. Залан сэхээр шиидхэдэг, бүтэмжэтэйгөөр хандадаг, шэнжэлхы онол арга хэрэглэдэг ябадал үрэ ехэтэйгээр ажаллаха, манай хүсые бүри ехээр арьбадхаха арга боломжо хангана.

Хүндэтэ нүхэдүүд!

Мүнөөдэрэй баяр ёһолол, Таанадай хани ёһоной анхарал, Таанадай халуун үгэнүүд намда ходоодоо дурасхаал болон һанагдажа байхал. Хани холбооной түлөө, ходоодоо нүхэдэй ёһоор дэмжэдэг байһанайтнай түлөө, манай арад зоной, Коммунис партиин, манай Совет Эхэ ороной аша туһада Таанадтаяа хамта, гар гарһаа барилсан ажаллаха зол хубиин түлөө хани нүхэд болон соратнигууд. Таанадтаа, үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэб.

Минии хүдэлмэриин үүдэрөөр сэгнэгдэһыень түбхын түрүүндэ Центральна Комитедэй этигэл найдабариин гэршэ тэмдэг, намда партиин даалгаһан ехэ харюусалгын шэнэ баримта мүн гэжэ тоолоноб.

Саашадаашье энэ этигэл найдабарида харюусамаар байхын тула, манай агууехэ хэрэгэй илалта үдэр бүриингөө ажал хэрэгээр хангалсахын тула бүхы хүсэ шадалаа хэзээ бүхэндэ зорюулдаг байхаб гэжэ, хани нүхэд Таанадтаа найдуулнаб. Хүндэтэ ханинар, Таанадта үшөө дахин баяр хүргэнэб.

• • •

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, Политбюрогой гэшүүндэ кандидадууд, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнар нүхэр Н. В. Подгорные түрэһэн үдэрөөрнь тэрээндэ Ленинэй орден ба Социалис Ажалай Геройн «Хадуур ба Балта» гэжэ хоёрдохи алтан медаль барюулагдаһантай, дашарамдуулан, хани халууһаар, үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, элүүр энхэ ябахыень, Коммунис партиин, совет арадай аша туһада зорюулдаг үрэ түгэс ажал ябуулгадаа ехэ амжалта туйлахыень хүсэбэ.

(ТАСС).

Тарилгадаа бэлдэнэбди

Үнгэрэгшэ 1972 ондо манай тракторно-таряан ажалай бригадын гэшүүд яһала һайнаар хүдэлжэ гараа. Бригадымнай механизаторнууд 803 гектаар дээрэ орооһото ургамалнуудые тариһан юм. Хүн бүхэнэй даажа абаһан ажалдаа эзэн ёһоор хандаһанай ашаар гектар бүриһөө дунда зэргээр 11,4 центнер орооһо хуряажа абаабди гэхэ гү, али хараалһан даабарияа нэгэ центнерээр үлүүлээбди.

Бригададамнай 8 механизатор ажаллана. Ажахы соогоо мэдээжэ болоһон тракторист-нууд Аюша Улзытуев, Борис Насыбулин, Павел Зайцев болон бусадай габшагай бэрхээр ажаллаһанай ашаар иимэ үрэ дүн туйлажа шадаабди гэхэ байнаб. Һайнаар элдүүрилэгдэһэн паар дээрэ тарилга хэхэдэ ургасань жэшээгүй һайн байдаг гэжэ бидэ ойлгодогбди. Үнгэрэгшэ намар 378 гектар паар хахалаабди. Энэнэй ашаар бидэ хабарайнгаа тарилгые үсөөхэн үдэрэй туршада һайн шанартайгаар дүүргэхэ аргатай болообди.

Мүнөө үедэ бригадымнай гэшүүд бии байгаа оньһон техникэе заһабарилжа дүүргэхэ дүтэлөө. Ойрын үдэрнүүдтэ гэнжэтэ 2 трактор заһабарилгаһаа гаргагдахань. Зарим механизаторнуудынай малай эдихэ үбһэ тэжээл зөөлгэдэ хүдэлнэ. Февралиин эсэс болотор хүрьһэ элдүүрилхэ оньһон түхеэрэлгэнүүдээ бэлэн болгохо зорилготойгоор ажалланабди.

Апрель һарын хори гаранаар хабарайнгаа тарилгые эхилхээр түсэблэнэбди. Хүрьһэнэй шииг нойтые хушаха хүдэлмэриие үсөөхэн үдэртэ хэхэ зорилго бии. Юуб гэхэдэ, хуурай газарта тарилга хэхэдэ гарасань муу, ургасаньшье доошолдог. Хабарайнгаа тарилгые 6—7 үдэрэй туршада дүүргэхэ гэһэн зорилго урдаа табинхайбди.

Г. ЮМОЖАПОВ,
Ехэ-Нугын тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир.

Хяагтын аймаг.

Хонишодой халуун хаһа

Хоринн аймагай ажахынуудта мүнөө үедэ 23 мянга гаран хурьгад абтаад, түлжүүлэгдэжэ байнхай. Байгша ондо Анаагай совхозой хонишод 8800 хурьга түлжүүлхэ байһан һаа, харин мүнөө 6222 хурьга абажа, һайнаар томо болгоно. Тус ажахын солото хонишодой нэгэн Ойдоп Тапхарович Тагаров 100 эхэ хонин бүриһөө 80 хурьга, СССР-эй Верховно Соведэй депутат Зоя Шоймполовна Жамсаранова, Иван Иванович Пайкин болон бусад мүн лэ олон хурьга абаад, тэдэнээ гээлтэ хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ.

«Георгиевский» совхоздо 5500 хурьган абтаба. Дүй дүршэлтэй, нёдондо жэлэй ажахын чемпион Бальжит Гатапова, Долгор Доржиева гэгшэд мүнөө үедэ 100 эхэ хонин бүриһөө 79 хурьга түлжүүлжэ байна. Хоринн совхозой хонишон Карп Манхаевич Тангаанов, Дээдэ-Тайлсын — Леонид Николаевич Краснопеев гэгшэдэй ажал хэрэг урагшатай гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүн энэ ажахын ахалагша хонишод Михаил Еремеев, Дорофей Рассадин гэгшэд яһала олон хурьгатай болонхой.

Үдын совхоздо 3315, Дээдэ Тайлсын совхоздо 4760 гаран хурьгад абтаад, һайнаар түлжүүлэгдэжэ байна. Үдын совхоз аймаг соогоо хонин ажал эрхилдэг томохон ажахынуудай нэгэн юм. Хонидой олоор хурьгалалга үшөө эхилээдүй. Эндэһээ абтаһан мэдээнэй ёһоор, ажахын гурбадахи отделенидэ нэгэшье хурьган абтаагүй байһаар.

Аймагаймнай хонишод урдаа табиһан зорилгоёо нэрэтэй солотойгоор дүүргэжэ, Буряадайнгаа республикын тогтоһоор алдарта 50 жэлэй ойн баярые ажалай бэлэгүүдээр угтаха гэһэн үнэн хоро шармайн ажаллажа байнхай.

Г. МИХАЙЛОВ,

КОЛХОЗ СООГОО ТҮРҮҮ

«Коммунизм» колхозой хонишод мүнөө жэлэйнгээ түл абалгада хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн бэлэдхэлтэй ороо. Эндэхи хонишод халуун намарһаа үбэлжэлгэдөө бэлдэжэ эхилһэн юм. Ажахыда 7500 эхэ хонид тоологдоно. Һаяхай байдалаар эндэ 5 мянга гаран хурьгад абтаа гэхэ гү, али бүхы хонидойнь 70 процент хурьгалаад байна.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат Дулма Чимитовна Цыбеновагай отарын хонишодой ажал хэрэг урагшатай гэжэ хэлэхэ шухала. Тэдэнэр мүнөө үедэ 100 эхэ хонин бүриһөө 96 хурьга абаад, һайнаар харууһалжа байна. Мүн үнгэрэгшэ жэлэй ажахын чемпион Цыден-Дамба Абидуевич Дагбаев харууһалжа байһан 588 хонидһоо 560 хурьга абаад байна. Ахалагша хонишон түл абалгаяа ойрын үдэрнүүдтэ түгэсхэхэ юм. Дамба Абидуевич мүнөө жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө 108 хурьга абаха социалис уялгаяа дүүргэхээр шиидэнхэй. Нүхэр Дагбаев колхоз соогоо түрүү хонишон гэжэ алдаршаһаа гадна, ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадагшадай нэгэн юм. Тэрэ арадай хинагшадай бүлэгэй гэшүүн. Ажалда ушарһан дутуу дундануудые дары усадхаха хэрэгтэ нүхэр Дагбаев эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг. Дамба Абидуевич ажалдаа амжалта туйлаһанайнгаа түлөө хоёр удаа ВДНХ ошохо түлөөһэгүй путевкоор шагнагдаһан юм.

Хонишод Н. Дашинимаева, Н. Эпова болон бусад тус тустаа 500 шахуу хурьгатай болобо. Хонишод түл абалгаяа эмхи гуримтайгаар үнгэргэжэ, абаһан хурьгадаа бүтэн бүлэнээр түлжүүлхые оролдожо байнхай.

Ж. ЦЫДЫПОВ

Яруунын аймаг.

ТАРЯАШАДАЙ БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНДЭ — ҮРГЭН ДЭЛИСЭ

1973 ОНДО БАЯН УРГАСА АБАХА СОЦИАЛИ

Республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо Т. Ф. ДУБКОВАГАЙ элидхэлһээ

1. ДҮНГҮҮД БА ЗОРИЛГОНУУД

Үнгэрһэн 1972 он хүдөөгэй ажалшадта, бүхы совет хүнүүдтэл адли, СССР-эй тогтоһоор 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ үсэд шангаар ажаллаһан жэл байгаа. Ойн баярай социалис мүрысөөн хүнүүдэй эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлжэ, урдаа табиһан зорилгонуудаа бэелүүлхын тула хүнүүд ажал хэрэгтээ эдэбхитэйгээр хандаһан байха юм. Республикын колхоз болон совхозууд үнгэрһэн хоёр жэлэй даабаринуудые, тусхайлбал, гүрэндэ мяха, һү, үндэгэ худалдалгаар үлүүлэн дүүргэһэн байна. Эдэ хоёр жэлэй туршада мяха абалга 9,2 мянган тонноор, һү һаалга — 4.4 мянган тонноор, үндэгэн — 26,4 миллионоор ехэ болоһон. Гүрэндэ нооһо худалдалга 2.560 центнерээр дээшэлээ. Мүн ниитын адууһа малай, шубуудай тоо олошорһон байна. Адууһа малай, шубуудай ашаг шэмэ һураггүй ехэ болоо.

Хэрбээ эдэ жэлнүүдтэ газар тарялангда бэрхэшээлнүүдэй тохёолдоогүй һаа, мал ажалай дүнгүүд бүри һайн байха һэн. 1971 ондо үер болоожо, республикын олон ажахынуудай ургасада хохидол хүргэгдөө. Мүн үнгэрэгшэ жэлдэ ган гансуур болеһоной, эртэ хүйтэрһэнэй ушарһаа ургасын нилээд хубинь хосорһон байна. 1972 ондо орооһо тарян бүхыдөө 441 мянган тонно абтаа гэхэ гү, али энэнь 1971 онойхиһоо 100 мянган тонноор бага болоо.

1972 ондо 526 мянган тонно силос дарагдаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 200-гаад мянган тонно бага болоно. Үнгэрһэн наймадахи табан жэлэй дунда зэргын хэмжээе абажа үзэбэл, жэлдэ 748,2 мянган тонно силос дарагдаа. Энэ үедэ кукурузын силос хоёр дахин шахуу бага дарагдаһан байна. Үбһэ болон зелёнко 1972 ондо 381,3 мянган тонно абтаһан байгаа һаа, 1971 ондо тэрэнь 422,8 мянган тонно, наймадахи табан жэлдэ дунда зэргээр жэл бүри абтаһаниинь 406,5 мянган тонно болоһон. 1972 ондо эдэ тэжээлнүүдые бэлэдхэхэ түсэб дүүргэгдээгүй. 1971 онойхиһоо зарим тэды ехэ сенаж, витаминтай ногооной гурил бэлэдхэгдэһэн байна.

Тиигэжэ мал ажалай хүгжэлтые гэдэргэ татажа байһан гол шалтагаан имагтал тэжээлэй дутамаг байһан ушар болоно. Республика дотор үбэлжэлтын үедэ ниитын малые тэжээлээр хангалга 45,9-һаа 68,7 процентдэ хүрэнэ. Тарялан дээрэһээ абтаһан малай тэжээл бүхы гаргашалагдаһан тэжээлэй 29,9—41,0 процент болоно. Ушар иимэһээ республикамнай жэл бүхэндэ ондоо тээһээ 100 мянга гаран тонно таряа талханай зүйл зөөжэ асарна. 1971 ондо 588,9 мянган тонно таряан абтаха байгаад, бодото дээрээ 546 мянган тонно суглуулагдаа; 1972 ондо 609,1 мянган тонно орооһо абтахаар түсэблэгдэһэн байбал, тэрэнь 441 мянган тоннодо хүрөө. Тиимэһээ табан жэлэй түсэбые үлөөшэ гурбан жэлдэ дүүргэхын тула хамта 2.240 мянган тонно таряа ургуулжа абаха болонобди. Ондоогоор хэлэбэл, үлөөшэ гурбан жэлэй туршада наймадахи табан жэлэй дунда зэргээр жэл бүри абтаһан хэмжээнһээ 1,5 дахин ехэ таряа хуряаха болонобди.

2. МЭРГЭЖЭЛ ШАДАБАРЯА ХАРУУЛХА—АГРОНОМОЙ УЯЛГА

Байгша ондо, мүн табан жэлэй удаадахи жэлнүүдтэ орооһо таряа болон тэжээл ехээр абадаг болохо харюусалгатай зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхын тула түбхын түрүүндэ республикын колхоз, совхозуудай агрономуудай хүдэлмэриие эрид һайжаруулха, газар тарялангаа һайнаар эрхилдэг болохо шухала. Сагай уларилай бэрхэшээлтэй байһан үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүд юу харуулааб гэхэдэ, газар тарялангаа зүбөөр, һайнаар эрхилжэ, ган гасууртай тэмсэжэ шадаһан колхоз, совхозууд бэрхэшээлһээ бэлэхэнээр гараһан байха юм. Республика дотор дунда зэргээр гектарай 8,7 центнер орооһон, тэрэ тоодо колхозуудта 10,2 центнер абтаһан байбал, олохон ажахынууд, хэдэн аймагууд таряа бүри һайнаар ургуулһан байна. Жэшээнь, Кабанскын совхозууд гектар бүриһөө дунда зэргээр 15,6 центнер, Прибайкалиин аймагай ажахынууд — 14,8, Баргажанай ажахынууд — 11,6 центнер таряа ургуулжа абаа. Эртэ хюруу унаашье һаа, Түнхэнэй аймагай колхоз болон совхозууд гектар бүриһөө 11,2 центнер, эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз 12,3 центнер таряа хуряажа абаа. Энэмнай газар тарялангаа һайнаар эрхилдэг болоһоной ашаа үрэ мүн. Газар тарялангаа һайнаар эрхилдэг Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхоз жэл бүри орооһо таряа һайнаар ургуулна, аймагай ажахынуудай ургасын дунда зэргын хэмжээнһээ 5—6 центнер дээгүүр байдаг. Жэшээнь, 1971 ондо аймаг дотор гектарай 11,7 центнер таряан абтаһан байбал, «Искра» колхоздо — 18,3 центнер, 1972 ондо аймаг бүхыдөө 11 центнер. «Искра» колхоз — 16 центнер таряа хуряагаа. Хяагтын аймагай «Родина» колхоз нёдондо ган гасуур байбашье, гектар бүриһөө 18,9 центнер таряа ургуулаа, зүгөөр аймагынь бүхыдөө гектарай миил 11 центнер ургаса абаһан байха юм.

Газартаа һайнаар хандахада, хэдышье бэрхэшээлтэй жэлдэ ургаса абтадаг байна. Жэшээнь, ехэ ган гасуур болоһон 1972 ондо Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гектарай 3,7 центнер таряа абахада, XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоз газараа һайнаар эдлэдэг хадаа гектарай 8,4 центнер, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз 9,5 центнер ургаса хуряагаа.

Үшөө иимэ нэгэ жэшээ харая. Хориин аймагта ган гасуур ходо болоожо байдаг. Зүгөөр эндэхи Анаагай совхоздо газарайнь хүрьһэ, байгаалиинь уларил бусад ажахынуудһаа юугээрээшье илгаагүй, бүри доогуур шанартай байгаашье һаань, аймаг соогоо бултанһаа дээгүүр ургаса абана. Энэмнай совхозой главна агроном В.И. Осиповой ажал хэрэгтээ ухаансараар, оролдосотойгоор хандаһанай ашаа үрэ мүн. Тэрэ ган гасуур сагта ямар агротехникэ баримталхаб гэжэ тодорхойлһон байдаг. Илангаяа тарилга ямар болзорто хэхэдэ зохид бэ, ямар полидо хайшаа агротехникэ хэрэглэхэб, газарай хүрьһэ яажа хамгаалхаб, хабарай һайн паар бэлдэхэ, тэрэниие элдүүрилхэ гурим зохёолон байна. Энэ ажахы жэл бүри өөһэдынгөө үрэһөөр тарилга хэнэ. Тиимэһээ республика дотор хэды ган гасуур жэлнүүдэй болоошье һаа, энэ ажахыда тогтууритай һайн ургаса абтана: 1969 ондо гектарай 7,4 центнер, 1971 ондо — 9,0 центнер, 1972 ондо — 12,3 центнер таряа ургуулһан байна. Тиин тэдэ жэлнүүдтэ аймаг дотор дунда зэргээр гектарай 2,7—7,5—9,9 центнер гэхэ гү, али тус совхозһоо 1,5—4,5 центнер ургаса доогуур абтаһан байна бшуу. Гансахан паар дээрэ тарилга хэхэ зохид болзор гаргаһанай ашаар Анаагай совхоз табан жэлэй туршада шэниисын ургасые гектарай 3,6 центнерээр дээшэлүүлһэн байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ өөрынгөө совхоздо хэһэн туршалгануудай үндэһөөр хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат гэһэн нэрэ зэргэ нүхэр Осипов хамгаалжа шадаһан байна.

Эндэхи Хүрбын совхоз газарайнгаа хүрьһэнэй талаар Анаагай совхозойхиһоо һайн, эндэ главна агрономоор нүхэр Евсеев олон жэлдэ ажаллажа байбашье, орооһо тарилганайнь ургаса 1969 ондо нүгөөдүүлһээ гектарай 4 центнер, 1971 ондо — 0,80 центнер, 1972 ондо — 3,7 центнер доогуур байһан байна. Эдэ болон бусад олон жэшээнүүд дээрэһээ хараад үзэхэдэ, газар тарялангай ургаса гансахан сагай уларилһаа бэшэ, мүн гол түлэб агрономуудай ажал хэрэгтээ хэр зэргээр хандаһанһаа, орооһо таряа ургуулха хэрэгтэ мэргэжэл шадабаряа хэр зорюулһанһаа дулдыдаха байна гэжэ гэршэлнэ.

3. ТАРИЛГЫН ТАЛМАЙЕ ЗҮБӨӨР ХУБААРИЛХА

Тарилгые зүбөөр хубаарилжа шадабал, орооһо таряа болон тэжээл ехээр абаха арга олгодог байна. Эрдэм шэнжэлгын болон гүрэнэй сорт туршалгын участогуудай хүдэлмэриин дүнгүүд дээрэһээ харахада, малай тэжээлдэ хэрэглэгдэдэг орооһото ургамалнууд шэниисэһээ ехэ ургаса үгэдэг байна. Жэшээнь, Захааминай сортоучастогта гектар бүриһөө 27,8 шэниисэ хуряагдахадань, обёос гектарай 35,6 центнер абтана бшуу. Мүн иимэ дүнгүүд Сэлэнгын, Бэшүүрэй болон бусад сортоучастогуудта, олохон колхоз, совхозуудта туйлагдаһан байха юм. Эдэ бүгэдые, мүн олошоржо байгаа адууһа малдаа тэжээлэй таряа бэлэдхэхэ хэрэгые анхаралдаа абажа, 1972 ондо тэжээлэй орооһото болон бобово ургамалнуудай тарилга үргэдхэгдэһэн байгаа. Тиигэжэ тэрэнэй тарилга бүхы орооһото ургамалнуудай 36,8 процентнь болоһон байна. Табан жэлэй удаадахи жэлнүүдтэ тиимэ тарилгын хэмжээн 40—45 процентдэ хүргэгдэхэ хараатай. Теэд энэмнай республика дотор шэниисын тарилгые хорооһо гэһэн ушартай бэшэ юм. Ямар аргаар тэжээлэй орооһото ургамалнуудай тарилга үргэдхэгдэхэ болоноб? Байгша оной февралиин 6-да болоһон КПСС-эй обкомой пленум юһэдэхи табан жэлэй үлөөшэ гурбан жэлдэ зуу мянган гектар шэнэ газар хахалха, тэрэ тоодо байгша ондо 50 мянган гектарынь элдүүрилхэ шиидхэбэри гаргаһан байна.

Иимэ тарилга хэхэ газар олдохо гээшэ гү, байгша ондо тарилга хэхээр тэрэ газарые бэлдэжэ болохо гү? Тиимэ, болохо. Хахалагдахаар шэлэгдэжэ абтаһан, хэмжэгдэһэн 14,4 мянган гектар газар бии, мүн 15 сантиметрһээ зузаан хүрьһэтэй, хахалжа болохоор 2,5 мянган гектар ургаса багатай сабшалан, бэлшээри байха, 38 мянган гектар хатаагдахагүй, миил бургааһыень сэбэрлээд элдүүрилхэ газартайбди. Энээнһээ гадна урдань хахалагдадаг байгаад хаягдаһан ехэ газар бии. Жэшээнь, 1966 онһоо 1972 он хүрэтэр 52,9 мянган гектар шэнэ газар хахалагдаһан, тэрэ тоодо 1972 ондо 9 мянган гектар элдүүрилэгдэһэн байна. Теэд эдэ жэлнүүдтэ хахалагдадаг газарай хэмжээн оройдоо 20 мянган гектараар үргэдхэгдэһэн байна. Зэдын аймагта эдэ жэлнүүдтэ хахалагдадаг газарынь 2 мянган гектараар, Хяагтын аймагта — 2,8 мянган гектараар бага болошоо. Ашаглалгада оруулагдаһан шэнэ газар дээрэ түлхигдэһэн модоной үлөөдэһэн баалнууд нилээд ехэ талмай эзэлнэ. Аймагай болон нютагай мэдэлэй харгынуудай захаар хахалжа болохоор ехэ газар бии. Эгээн үргэн харгы хажуугаараа үлөөгдэхэ газартаяа 22 метрһээ үргэн байха ёһогүй. Хэрбээ энээнһээ 5 метр үргэн зай үлөөжэрхибэл, ган сахан аймагуудай мэдэлэй харгын захаар 6,5 мянган гектар газар алдажа болохо. Мүн эды шэнээн газар ажахынуудай доторой харгынуудай захаар олоожо болохо байна. Теэд бодото дээрээ харгынуудай захаар 5 метр бэшэ, харин 10—15 метр, тэрэнһээшье ехэ газар хаягдадаг.

Нигэжэ ашаглагдадаггүй ехэ газар Сэлэнгын, Хориин, Хэжэнгын, Зэдын болон бусад аймагуудта үлдэгдэдэг. Бодото дээрээ энэ газар хахалагдадаг газарай тоодо ородогшье байбал, тэндэһээ ургаса абтадаггүй байха юм. Үнгэрэгшэ жэлэй ноябрь һарада Москвада болоһон ВАСХНИЛ-ай сесси дээрэ, мүн январь һарада Новосибирскдэ болоһон агрономуудай зональна зүблөөн дээрэ газарай гектар бүхэниие ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ асуудал тон шангаар табигдаһан, харгын захаархи газарые «рельс хүрэтэр, асфальт хүрэтэр» хахалха, мүн һуурин газарнуудай, малай байрануудай захаархи газарые хүсэдөөр элдүүрилхэ шухала гэжэ хэлсэгдэһэн байна. Хахалагдадаг газарые бариагада, сөөрэм тогтоолгодо таһалжа болохогүй гэжэ тогтоогдоһон байна.

Тоолоод үзэхэдэ, малай байрын захаархи газарые дууһан хахалбал, хэдэн мянган гектар үрэжэлтэй тарялан нэмэжэ ашаглагдаха байна. Отара бүхэнэй дэргэдэ 10—15 гектар зелёнко тариха шухала болонхой. Энэмнай адагынь гектарай 25—30 центнер зелёнко ургуулжа абаха арга олгохо бшуу. Нигэжэ тэжээлэй ургамалнуудые тариха 20 мянган гектар газар олдохо байна. Тиигэжэ тарялан дээрэ ургуулагдадаг зелёнкын һуурида орооһото ургамалнуудые тарихада болохо.

Шэнэ газар ашаглаха гээшэ бэлэхэн хэрэг бэшэ, энээндэ агрономууд ехэл харюусалгатайгаар хандаха ушартай.

Һалхинда бэлэхэнээр үлеэгдэдэг элһэн газар хахалжа болохогүй, хүнгэншэг хүрьһэтэй газарые һужаатуулан, хоорондонь шэнэ газар үлөөжэ байгаад, элдүүрилхэ шухала.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: агрономуудай зүблөөнэй заседаниин зал соо.

4. БУУРСАГТА УРГАМАЛНУУДТА—ОНСО АНХАРАЛ

Малай тэжээлэй рационые элдэб шэмэтэ зүйлнүүдээр хүсэлдүүлхэ гээшэ тон шухала асуудал болоно. Малай тэжээлдэ тиимэ шэмэтэ 80 гаран зүйлнүүд ородог юм. Илангаяа тэжээлые белогоор хүсэлдүүлхэ гээшэ һанаа зоборитой болонхой. Теэд тэжээлые белогоор хүсэлдүүлхын тула буурсагтай орооһото ургамалнуудые болон олон жэлэй буурсагта ногоонуудые хэрэглэхэ шухала. Бүхы орон дотор орооһо үгэдэг буурсагта ургамалнуудай хэмжээе 3,2-һаа 5 процент хүрэтэр дээшэлүүлхэ, тэрэнэй орооһо 7,6 миллион тонноһоо 24 миллион тоннодо хүргэхэ зорилго табигдана.

Манай республика дотор орооһо үгэдэг буурсагта ургамалнууд тон үсөөн, гансал горох хэрэглэгдэнэ. Хэрбээ горохой тарилгые бүхы орооһото ургамалнуудай тарилгын 5 процентдэ хүргэхэ гэбэл, жэлдээ 27—30 мянган гектарта тэрэниие тариха болонобди. Тиин 1972 ондо миил 17,5 мянган гектарта горох таригдаа гэхэ гү, али урда жэлэйхиһээ 4,5 мянган гектараар үргэдхэгдэһэн байна.

Горохой тарилгые Түнхэнэй, Захааминай болон Прибайкалиин аймагай ажахынууд нилээд үргэдхэжэ шадаа. Эдэ бүхы аймагуудта горох һайнаар ургуулагдаһан байна. Жэшээнь, Түнхэнэйхид 1928 гектарай тус бүриһөө 12,3 центнер горох хуряажа абаа. Эндэхи «Сибиряк» колхоз 700 гектарта горох тарижа, гектар бүриһөөнь 16,4 центнер орооһо суглуулаа. Прибайкалиин «Заветы Ильича» колхоз горохой бүхы тарилгын гектар бүриһөө 17,5 центнер, «Прибайкалец» колхоз — 17 центнер, зарим газарһаа гектарай 32 центнер горохой орооһо суглуулһан байна. Хяагтын аймагай «Родина» колхоз 150 гектар горох тарижа, тус бүриһөөнь 20 центнер ургаса абаа.

Зүгөөр горох хаа хаанагүй ургуулжа шадагдаадүй байна. Зарим аймагуудай ажахынуудта горохой ургаса тон бага. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй аймагта 1972 ондо дунда зэргээр гектарай 5,1 центнер, Бэшүүрэй аймагта — 5 центнер горох хуряагдаһан байна. Теэд энэмнай сагай уларилһаа болоо гэхын аргагүй. Тэрэл Бэшүүрэй гүрэнэй сорт туршалгын станцида гектарай 20 гаран центнер горох хуряагдаһан байха юм. Эндэхи XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо нёдондо гектарай 13,3 центнер горох ургуулагдажа абтаа. Энэ ургамалые һайнаар ургуулха хэрэгтэ колхозой главна агроном нүхэр Павлов горитой анхарал табяа. Тиигэжэ энэ колхоз 1973 оной тарилгада хүсэд хүрэхэ горохой үрэһэ суглуулжа абаһан байна. Тиин Мухар-Шэбэрэй «Искра» колхоздо тад ондоо байдал үзэгдэнэ. Нёдондо энэ колхоз бусад ургамалнуудые һайнаар ургуулһан байбашье, горох тарилгые тоонгүйгөөр байжа, баян ургаса абаха агротехникэ нарингаар бэелүүлээгүй байһан дээрэһээ гектарай оройдоо 5 центнер горох суглуулаа.

Горох гээшэ мүн газарай хүрьһэндэ азот элбэг болгодогоороо сэгнэгдэдэг юм. Имагтал горох ехээр таридаг болоһоной ашаар Кабанскын аймагай совхозууд сэбэр паар багатайшье һаа, жэл бүхэндэ орооһо таряанай тогтууритай баян ургаса абана. Горох гээшэ сэбэр паарһаа өөрэгүй ашатай туһатай байна бшуу. Мүн энэл замаар Түнхэнэй, Прибайкалиин, Захааминай аймагуудай ажахынууд дабшажа, сэбэр паараа бүхыдэнь тооной горохой тарилгаар һэлгэжэ байна бшуу. Мүн Мухар-Шэбэрэй, Бэшүүрэй, Хяагтын болон бусад аймагуудай ажахынууд нилээд ехэ сэбэр паараа горохоор һэлгэхэ аргатай.

Зүгөөр республикын бүхы аймагуудта горохые орооһо абахаар тарижа болохогүй. Теэд тэрэниие малай тэжээлдэ хэрэглэхээр, зунай бороогүй урда тээ таряад, ногоо абахаар ургуулжа болохо байна ха юм. Тиимэһээ ойрын жэлнүүдтэ горохой үрэһэ абаха хэрэгые эрид һайжаруулха шухала. Илангаяа Кабанскын, Прибайкалиин, Түнхэнэй аймагуудта горохой үрэһэ абахаар тарижа, тогтууритай ургаса туйлажа болохо байна.

5. ҮРЭҺЭНЭЙ АЖАХЫЕ ГУРИМШУУЛХА

Ургаса дээшэлүүлхэ, орооһо таряа болон тэжээл ехээр абадаг болохын тула үрэһэнэй ажахые һайжаруулха тон шухала. Республика дотор үрэһэ ургуулжа абаха хэрэгэй тон хангалтагүйгөөр табигдаһан дээрэһээ хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөлгэ бүхыдөө гэдэргэ татагдана бшуу.

Колхоз болон совхозуудта һайн сортын үрэһөөр тон бага тарилга хэгдэнэ. Нилээд ехэ тарилга нютагай байдалда таарахагүй сортын үрэһөөр хэгдэнэ. Сортовой тарилгын хахадһаа ехэнхинь бирагүй шанартай — 5-дахи болон тэрэнэй удаадахи репродукциин шанартай үрэһөөр хэгдэнэ. Илангаяа обёос, ешмээн, горох гэхэ мэтэ ургамалнуудай үрэһэ бэлдэхэ хэрэг хангалтагүй байһаар. 1972 ондо үрэһэндэ гэжэ таригдаһан талмайн хахадһаа багань нютагжаһан сортын үрэһөөр хангагдаһан байха юм.

Үрэһэ бэлдэхэ хэрэг Зэдын, Яруунын, Загарайн, Захааминай, Сэлэнгын, Хэжэнгын аймагуудай ажахынуудта, Улаан-Үдын аймагай зарим колхозуудта илангаяа мууса табигданхай.

Колхоз болон совхозуудта үрэһэнэй ажахые мүнөө үе сагай эрилтын ёһоор эмхидхэхэ — тэрэниие нэгэ газарта ургуулха арга мууса хэрэглэгдэнэ. Үрэһэ ургуулжа абаха уялгатай бригада болон отделениин хүдэлмэриин хойноһоо шанга хиналта табигданагүй, тэдэниие материально-техническэ талаар хүсэд хангаха хэрэг тоогдоногүй. Тэдэнь миин ёһын тэдыдэ үрэһэ ургуулха даабаритай байха юм. 1972 ондо иимэ тусхай бригадануудта 62.241 гектар үрэһэнэй тарилга даалгагдаа гэхэ гү, али үрэһэнэйнь бүхы тарилгын миил 28,5 процентнь болоно.

Зүгөөр түрүү ажахынуудта үрэһэ ургуулха бригадануудта анхарал табигдадаг дээрэһээ һайн шанартай үрэһэн жэл бүхэндэ хүсэд хүрэхөөр абтадаг байна. Жэшээнь, Хяагтын аймагай «Родина» колхоздо үрэһэ ургуулха бригадые С. А. Алемасов хүтэлбэрилдэг, главна агрономоор Ф. С. Ворона хүдэлдэг. Мухар-Шэбэрэй «Родина» колхоздо үрэһэ ургуулдаг бригада хэдэн жэлдэ амжалтатайгаар ажаллажа байнхай.

1972 ондо Баргажанай совхоздо үрэһэ ургуулха ажахын тоосоото звено байгуулагдаһан юм. Тэрэниие дүршэлтэй таряашан М. И. Колмаков хүтэлбэрилнэ. Звенодо 650 гектар газар даалгагдаа. Нёдондо тэдэнэр тарилгынгаа гектар бүриһөө 27,6 центнер шэниисэ, 16,7 центнер обёос, 17,3 центнер ешмээн хуряажа, ажахыгаа үрэһэ хүрэнгөөр хүсэд хүрэхөөр хангаһан байна.

Иимэ арга боломжо хаа хаанагүй бии. Үрэһэ ургуулжа абаха тусхай отделени, бригада болон звенонуудые эмхидхэжэ, тэдэндэ эгээн һайн газар, техникэ даалгажа, механизаторнуудаар хүсэд хангаад, тэдэниие хүтэлбэрилхөөр эрхим һайн мэргэжэлтэд табигдаха ушартай. Хаа хаанагүй үрэһэнэй тусхай севооборот зохёожо, тэрэнээ хүсэдөөр ашаглаха шухала. Тиимэ севооборотдо обёос, горох, ешмээн горитой таригдаха ёһотой. Эдэ бригадануудые минеральна үтэгжүүлгээр һайса хангаха хэрэгтэй. Тэндэхи хүтэлбэрилэгшэд аймгүйсэдкомуудэй шиидхэбэреэр баталагдаха ушартай.

Гэхэтэй хамта хаа хаанагүй үрэһэ хадагалха складуудые түхеэрхэ, тэдэ бригадануудые үрэһэ хатааха, сэбэрлэхэ түхеэрэлгэнүүдээр хангаха шухала.

6. КУКУРУЗА, КУУЗИКУ УРГУУЛХА ТУХАЙ

Республика дотор тэжээлэй тон үсөөн ургамалнууд хэрэглэгдэнэ. Силостэ орохоор гол түлэб кукуруза таригдана. Теэд тэрэнэй ургаса сагай уларилһаа дулдыдана. Һүүлэй жэлнүүдтэ ургасань эрид доошоо орошоо. Хэрбээ наймадахи табан жэлдэ дунда зэргээр жэл бүри гектарай 97 центнер кукурузын ногоо абтаһан байбал, 1971 ондо — 87, 1972 — оройдоо 54 центнер абтаһан байна. Һүүлэй хоёр жэлдэ ган сагуур, үер болоһоной уршагһаа 16.672 гектар тарилгань хосорһондо тоологдоһон байна. Теэд гансахан сагай уларилһаа боложо кукурузын ургаса доошолоо гэхын аргагүй. Һүүлэй жэлнүүдтэ энэ ургамалда анхарал табигдахаяа болишоо. Кукурузын тарилгада наг шэбхэ бага гаргагдана, минеральна үтэгжүүлгэшье багаар оруулагдадаг болошоо. Кукуруза ургуулдаг тусхай звенонууд үсөөрөө. Олонхи ажахынуудта кукуруза севооборотдо оруулагдажа, тэрэ дайралдаһан лэ газарта таригдана. Кукуруза ургуулдаг тусхай плантаци бага үлеө. Олохон ажахынуудта тэрэниие ургуулха агротехникэ баримталагданагүй, тарилгынь хойноһоо мууса харууһалагдана, ургасыень хуряахадаа ехээр гээнэ. Олохон мэргэжэлтэд кукурузые ондоо ургамалнуудтай (наран сэсэгтэй, горох обёосой холисотой) худхажа тариха дүршэлые тооногүй.

Кукуруза ургуулха хэрэгтэ урдынгаа янзаар хандадаг болохо, кукурузашадай звенонуудые һэргээхэ, тэдэнэртэ ажахын тоосооной даабари хүргэхэ, урдын дүршэл ехэтэй, суута кукурузашадые олоожо, саашадаа хүдэлхыень гуйха байна.

Мүн силосэй бусад ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые абаха шухала. Кукурузын һайнаар ургадаггүй газарта наран сэсэг ехээр тариха байна. Илангаяа байгша ондо обёосой, горохой үрэһэнэй дутамаг байхада, наран сэсэг горитой тариха хэрэгтэй. Республикын туршалгын станциин эрдэмтэд уһалагдадаг газарта тэжээлэй капуста тарихые дурадхана. Тиимэ капуста гектарай 545 центнертэ хүрэтэр ургаса үгэдэг байна. Хэдэ хэдэн ажахынуудта тоһолиг редькэ тарижа туршаха, таараһан газартань тэрэнэй тарилгые үргэдхэхэ шухала. Юуб гэхэдэ, энэ ургамал тон богонихон болзорто — 35—38 үдэртэ ургажа бэеэ хүсэдэг, гектарай 300 центнерһээ дээшэ ургаса үгэдэг байна бшуу. Жэлдэ тэрэнэй хоёр ургаса абажа болохо юм.

Тэжээлэй корнеплодуу-

7. ҮТЭГЖҮҮЛГЭ ШАДАБАРИТАЙГААР ХЭРЭГЛ

Республика дотор жэлһээ жэл бүри минеральна үтэгжүүлгэнүүд ехээр хэрэглэгдэдэг боложо байна. Хэрбээ 1967 ондо оройдоо 31 мянган тонно иимэ үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэһэн байбал, 1972 ондо тэрэ 80 мянган тоннодо хүргэгдөөд, 1973 ондо 88 мянган тонно абтахаар хараалагдана. Үнгэрэгшэ жэлэй ургасада 60 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэгдээ гэхэ гү, али 217 мянган гектар үтэгжүүлэгдэһэн байна.

Мүнөө үедэ үтэгжүүлгэ хадагалха, тэрэниие хүрьһэндэ оруулха хүдэлмэри урдынхиһаа һайнаар эмхидхэгдэдэг болоо. Энэнь ашаа үрээ харуулжа байна. Зүгөөр үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ, тэрэниие хадагалха талаар дутагдалнууд олон ушарна. Олон ажахыда минеральна үтэгжүүлгэнүүд газарай хүрьһэнэй шанар харалсангүйгөөр, ямаршье тогтоогдомол хэмгүйгөөр оруулагдана. Жэшээнь, гурил болгогдоһон суперфосфадые үрэһэнтэй суг багаханаар оруулхада ургаса ехээр дээшэлдэг, орооһоной шанар һайжардаг, таряан түргэнөөр эдеэшэдэг гэжэ эрдэмтэд, ажалай түрүүшүүл үни тодорхойлһон байна. Тиигэбэшье 1972 ондо энэ арга хэрэглэхэ түсэб дүүргэгдээгүй. Бэшүүрэй, Зэдын

8. УҺАЛАГДАДАГ УРГАСЫН АБДАР

Шэнжэлээд үзэхэдэ, республика дотор уһалагдадаг, хатаагдаһан газар тон муугаар ашаглагдана. Уһалагдадаг газарай ургаса адли бэшэ. Жэшээнь, Бэшүүрэй «Рассвет» колхоз 1972 ондо уһалагдадаг тарялангай гектар бүриһөө 8 центнер орооһо абаһан байбал, зэргэлээд байдаг Калининай нэрэмжэтэ колхоз гектарай 17,3 центнер орооһо хуряагаа. Хяагтын аймагай «Заря» колхозой иимэ газарһаа гектарай 4,3 центнер ургаса абахадань, хүршэ «Родина» колхоздо ургасань гектарай 17,7 центнер болоно. Мүн кукурузын ургаса абажа үзэхэдэ нимэрхүү илгаатай байшоо.

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхозой газар дээрэ Түгнын уһалууриин системэ баригдажа, ДДН-100М машинаар уһалха һубагууд татагданхай. Тэрэ газарые уһалха машинанууд, тракторнууд хүсэд бии. Үнгэрэгшэ жэлдэ энэ ажахы минеральна үтэгжүүлгээр хэрэгтэй соонь хангагдаа һэн. Теэд эдэ бүгэдэ мууса хэрэглэгдэнэ. Нёдондо газар уһалха хүдэлмэреэ оройтожо, апрелиин 30-һаа захалаа. Энэ хүдэлмэриие муугаар эмхидхэһэнэй уршагһаа хабартаа ундалуулагдаха газарай хахадһаа ехэнхинь уһалагдаагүй үлэшөө. Минеральна үтэгжүүлгэ 920 гектарта оруулагдаа гэхэ гү, али уһалагдадаг газарай хахадтань лэ хэрэглэгдэһэн байна. Эдэ бүгэдэһөө боложо, уһалагдадаг газарай гектар бүриһөө оройдоол 10.1 центнер таряан хуряагдаа.

Республика дотор бүхыдөө нимэрхүү байдал үзэгдэнэ. Нёдондо хабартаа уһалагдаха тарялангай 30 шахуу процентнь уһалагдангүй үлөө. Ургамалай ургажа байхада ундалуулха түсэб миил 16 процент дүүргэгдэө.

Уһалагдадаг газарай 70 процентнь сабшалан болоно. Энээниие уһалхадашье бэрхэтэй бэшэ. Тиигэбэшье энэ хэрэгтэ дутагдалнууд олон ушарна. Уһалагдадаг сабшалан бүхыдөө луговодуудай звенонуудта даалгагдаагүй байһаар. Луговодуудта үлүүсэ ехэ — 150—200 гаран гектар сабшалан даалгагдана.

Уһалагдадаг сабшалан дээрэ мал хабар орой болотор бэлшээгдэнэ. Энэ айхабтар ехэ тодхор хэдэг.

Сабшалангай хүрьһэ дээрэһээнь һайжаруулха хүдэлмэри бүхы колхоз, совхозуудта тусхай гуримтайгаар ябуулагдана гэхын аргагүй. Зарим ажахынуудта уһалагдадаг сабшаланда үтэгжүүл-

АГРОНОМУУДАЙ РЕСПУБЛИКАНСКА ЗҮБЛӨӨН

…УЯЛГАЯА БЭЕЛҮҮЛХЫН ТҮЛӨӨ БҮГЭДӨӨРӨӨ ТЭМСЭЕ

1973 оной февралиин 16-да Улаан-Үдэдэ республикын агрономуудай зүблөөн боложо үнгэрөө. Зүблөөндэ хабаадагшад «Газар таряалангай талаар колхоз, совхозуудай 1972 оной дүнгүүд ба 1973 ондо орооһо таряа болон тэжээл ехээр абаха зорилгонууд тухай» республикын хүдөө ажахын министрэй орлогшо Т. Ф. Дубковагай, «1973 ондо хартаабха, овощ абалгые дээшэлүүлхэ хэмжээнүүд тухай» совхозуудай Буряадай нэгэдэлэй начальнигай орлогшо И. И. Трофимовай элидхэлнүүдые шагнажа, зүбшэн хэлсэһэн байна.

Агрономуудай зүблөөн дээрэ совхозуудай главна агрономууд нүхэд Колмаков, Осипов, Парьянов, Астрихинский, колхозуудай главна агрономууд нүхэд Брылев, Лютаева, Рыжакова, республикын туршалгын станциин директорэй орлогшо нүхэр Емельянов, зүгы үсхэбэрилдэг совхозуудай трестын главна агроном нүхэр Шехина, Кабанскын аймгүйсэдкомой хүдөө ажахын управлениин главна агроном нүхэр Коршунов болон бусад үгэ хэлээ. Зүблөөнэй эсэстэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр А. У. Модогоев дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна.

УРГАСА ҮРЭҺЭНҺӨӨ ЭХИТЭЙ

В. А. КОЛМАКОВ,
Баргажанай совхозой главна агроном.

…1972 ондо манай ажа… таряанай үрэһэ ургуул… …тусхай бригада …дэһэн юм. Ушарынь …гэхэдэ, 1968—1969 …манай Баргажанай …илангаяа обёос, горох …бусад орооһото урга…үрэһөөр дуталда… байна.

…тус бригадада хэ… оньһон түхеэрэлгэ, тех… таряалан таһалагдажа …Бригадын гэшүүд …түлөөһэнтэй танилсан… Тус бригадые совхозой… дүй дүршэлөөр баян та… нагэн Михаил …Колмаков хүтэлбэрил… Механизаторнууд урдаа та… зорилгоёо амжалтатай бэелүүлхын тула ажал …түрүүшынгээ үдэр… эхилжэ, эмхи гуримтай… ябуулжа шадаа гэжэ он…глэхэ шухала. Брига…туйлаһан амжалта тухай …хоноор хөөрэжэ үгэмөөр.

…ондо сагай уларил… …орёо байбашье, тэдэ… даажа абаһан 650 гектар …гай гектар бүриһөө …центнер орооһо, тэрэ 350 гектар шэниисын дээрэһээ 9660 центнер хуряагаа гэхэ гү, энэнь гектарай 27,6 цент… болоо. Үрэһэ ургуулхэ …бригада 10 мянган …орооһо ургуулха тү… 5 мянган центнерээр …шадаа. Энэнь ажахы…да абтаһан бүхы орооһоной гурбанай нэгэ хубинь болоно. Харин бригадада үгтэһэн участогынь ажахын таряалангай табанай нэгэ хуби юм.

Тус бригадын гэшүүдэй габшагай бэрхээр хүдэлһэнэй ашаар ажахымнай 1973 оной тарилгада хэрэгтэй үрэһөөр гүйсэд хангагданхай гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Энэ бригада ажахын тоосоогоор хүдэлдэг юм. Тиимэһээ механизаторнууд хэһэн хүдэлмэриингөө аша үрэтэй байхын, хараалһан даабарияа үлүүлэн дүүргэхын тула бүхы шадабаряа, мэргэжэлээ гарган ажаллаа. Тэдэнэр даажа абаһан оньһон техникээ хүсэдөөр хэрэглэхые оролдоо. Хараалһан даабарияа үлүүлэн дүүргэжэ шадаһанай ашаар механизатор бүхэн һарын туршада дунда зэргээр 196 түхэриг салин абаһан болоно.

Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы 1973 ондо тус бригада 820 гектарта тарилга хэхэ зорилготой. Гектар бүриһөө 23-24 центнер ургаса хуряажа абаха гэһэн уялгаяа амжалтатайгаар дүүргэхээр оролдожо байнхай. Мүнөө үедэ тэдэнэр хабарай тарилгада хүдэлгэгдэхэ оньһон техникээ һайнаар заһабарилжа, таряашадай эгээл харюусалгатай ажалые үсөөхэн үдэртэ, һайн шанартайгаар дүүргэхэ зорилго урдаа табинхай.

Зураг дээрэ: забһарлалгын үедэ. Зэдын үрэһэнэй гүрэнэй инспекциин түлөөлэгшэ Наталия Курдакова, Захааминай аймагай «Дружба» колхозой главна агроном Александра Санжанова, Мухар-Шэбэрэй аймагай Заганай колхозой агроном, овощ ургуулагша Юлия Ивановна Лютаева гэгшэд хөөрэлдэжэ байна.

ТҮРҮҮ АГРОТЕХНИКЭ — БАЯН УРГАСЫН ҮНДЭҺЭН

И. В. ОСИПОВ,
Хориин аймагай Анаагай совхозой главна агроном.

Хориин аймаг республикын ганданги нютагуудай нэгэн юм. һүүлэй 15 жэлэй туршада эндэ ооройдоол 208 миллиметр шиг нойтон ороо. Илангаяа хабартаа, зунай эхин һарануудта хура бороо багаар ороно. Ажахымнай таряалан элһэлиг, тэрэнэй үрэжэлтэ хүрьһэниинь тон бага. Ургамалай гарасада дулаан саг ехэ удха шанартай байдаг гээшэ. Манай эндэ энэ таатай үе оройдоол 83 хоног үргэлжэлнэ гэжэ ажаглалта элирүүлээ.

Ган гасууртай эрид тэмсэхын тула газар таряалангаа һайнаар уһалхаһаа гадна, нютагай байдалда зохихо агротехническэ гуримуудые тодорхойлхо зэргэтэйбди.

Ажахымнай мэргэжэлтэд 1964 онһоо май, июнь һарын ган гасууртай тэмсэл ябуулжа эхилһэн юм. Намар, үбэлэй туршада орооһон шииг нойтые хэрэглэхэ гэжэ оролдодогбди. Эртын хахалалга, паар ехэ удха шанартай. Ажахымнай бүхы таряалангай 20—25 процентнь паар болоно. һайнаар элдүүрилэгдэһэн паар шииг нойто барисатайшье, тэрээн дээрэһээ орооһо таряанай тогтууритай ургаса хуряажа болохо гэжэ ажахымнай механизаторнууд энээниие һайн мэдэдэг.

Тарилгын болзор, орооһото ургамалнуудай гектарта таригдаха үрэһэнэй хэмжээн тодорхойлогдоо. Апрель һарада тарилга хэхэдэ ургасань тулюур, багашье орооһон хуряагдана. Илангаяа паар дээрэ эртын тарилга хэбэл, орооһото ургамалай ургасань дээшэлдэггүй байна гэжэ һүүлэй жэлэй туршалга гэршэлээ. Элдэб хүрьһэндэ, хэзээ ямар сагта тарилга хэхэдэ һайн бэ гэжэ мэдэжэ абаһан байнабди. Харабтар хүрин хүрьһэтэй паар дээрэ майн 10—15-да, хүрибтэр, ойн зүлгэ хүрьһэтэй таряаланда майн 10—20-до, бусад таряалан дээрэ майн 5-да тарилга хэхэдэ таарамжатай. Майн 5—20-до таригдаһан шэниисэ эртэ хабарайхиһаа 4—6 хоног урид бултайн гарадаг. Мүн тарилгын урда тээ буртаг ногоос үгы хэжэ болоно. Тиимэһээ орооһото ургамалнууд буртаг ногоондо дарагдасагүй байдаг юм. Энэ арга хэрэглэхэдэ шэниисын хоолос хадхажа байһан үедэ, июль һарын эхиндэ орооһон хура бороо туһатай.

Эдэ бүгэдэ орооһото ургамалнуудай ургаса эрид дээшэлүүлээ. Жэшээнь, манда 1966—1972 онуудта гектар бүриһөө дунда зэргээр 13,8 центнер орооһон хуряагдаһан. һүүлэй гурбан жэлэй туршада механизаторнуудай гектар бүриһөө 14—17 центнер таряа суглуулһан байха юм. Ямаршье ган гасуур жэлдэ бидэ гектар бүриһөө 10 центнерһээ доошо бэшэ орооһо суглуулһан байнабди. Харин 1960—1966 онуудта манда гектар бүриһөө 8,4 центнер шэниисэ хуряагдадаг байһан. Энээнэй ашаар һайнаар бэлдэгдэһэн паарта таригдаһан орооһото ургамалнуудай ургаса гектарай 5,4 центнерээр дээшэлээ бшуу.

Фотокорреспондент Сергей Цыдыповэй буулгаһан энэ фото-зураг дээрэ аймагай ажахынуудһаа ерэһэн бүлэг агрономуудые харанат. Эдэнэр мүн лэ ажал тухайгаа, амжалта, дүй дүршэл тухайгаа сэдьхэл дүүрэнээр хөөрэлдэжэ, байгша ондо, орооһо таряанай, үбһэ ногооной болон овощ, хартаабхын тогтууритай баян ургаса ургуулхые бодомжолнод. Тиигэншьегүй яаха бэлэй. Эдэнэй гол зорилгонь гансал ургаса бшуу.

ДОННИК — ШЭМЭТЭ ТЭЖЭЭЛ

Л. М. ШЕХИНА,
зүгы үсхэбэрилгын совхозуудай трестын главна агроном.

Би мүнөө шэмэ ехэтэй буурсагта ургамалнуудай нэгэн болохо донник яажа ургуулха тухай тобшо тэдыгээр хөөрэхэ хүсэлэнтэйб. Юуб гэхэдэ, энэ ургамалые түрүүшынхиеэ тарина бэшэбди, аяар 10—15 жэлэй саана манда нютагжанхай юм. Республика доторнай донник тарижа, гектарай 2-һоо 8 центнер хүрэтэр үрэһэ хүрэнгэ хуряаһан ажахынуудшье захаһаа байха.

Зүгөөр олонхи ажахынууд донник ургуулхадаа ямаршье саашанхи хараа зорилгогүйгөөр, нэгэшье анхаралаа хандуулангүй таридаг байһан юм. Тиихэдэ зарим мэргэжэлтэд энэ ургамалые полиин бог буртаг үбһэндэ тооложо, тэрэнһээ һэргылдэгшье байһан. Эгээл энээнһээ уламжалан, һүүлэй жэлнүүдтэ донник ямаршье үндэһэ баримтагүйгөөр мартагдаа шахуу.

Энэ тон буруу ябадал гээшэ. Үнэндөө донник хадаа алишье талаараа ашаг ехэтэй ургамал юм. Доннигой эгээл һайн шанарынь юуб гэхэдэ, эртүүр таригдадаг, ган гасуурта, хүйтэндэ даагдадаггүй байхаһаа гадна, хужарлиг хүрьһэнһөө бэшэ ямаршье газарта тарихада, ургадаг байна. Мүн энэ ургамалһаа гектарай 200-һаа 450 центнер хүрэтэр үбһэ тэжээл хуряагдадаг юм. Гэхэтэй хамта, донник эрхим шанартай ногооной гурил, үбһэн, силос, сенаж болохоһоо гадна газарай хүрьһэнэй һалхинда үлеэлгэжэ муудалгатай тэмсэхэ хэрэгтэ нилээд туһатай байдаг. Тэрэшэлэн энэ ургамалһаа зүгын тоһон ехээр абтадаг гэхэ гү, али гектар доннигһоо 300 килограмм хүрэтэр зүгын тоһон хуряагдадаг юм.

Донник ургуулжа дүршэһэн зүгы үсхэбэрилхэ шэглэлтэй Алтайн, Шасарганын, «Сэлэнгэ» совхозуудай туршалга дээрэһээ харахада, энэ ургамалай ашагтай байһаниинь элиржэ, зүгы үсхэбэрилгын совхозуудай трестын ажахынууд саашадаа донник тарилгаяа бүри үргэдхэхөөр шиидэнхэй. Хэрбээ 1970 ондо трестын совхозуудта 321 гектарта хоёрдохи жэлэй донник бии байбал, 1971 ондо 646 гектарта хүргэгдэжэ, 1972 ондо 767 гектар хүрэтэрөө үргэдхэгдөө. Харин байгша ондо аяар 1000 шахуу гектар доннигой ургаса хуряагдаха байна.

Тиихэдэ хабартаа зелёнкынгоо газар хороожо, 1974 ондо ургасыень абахаар 2000 гектарта донник тарихаар түсэблэнэбди.

Донник тарилгаяа бүри үргэдхэхэ аад, хүсэд хүрэхэ үрэһэ хүрэнгэгүй дээрэһээ ядалданабди. Тиимэһээ трестын совхозууд энэ ургамалай үрэһэ хүрэнгэ ехээр хлаха тухай анхаралаа хандуулдаг болоо. Жэшээлбэл, 1971 ондо 300 центнер доннигой үрэһэн абтаһан байбал, 1972 ондо 650 центнертэ хүргэгдөө бэлэй. Мүнөө манай совхозууд доннигой үрэһэ хүрэнгэ хуряажа абаха онол аргануудые шудалжа байнхай.

Доннигой үрэһэ хуряалгаяа яажа эмхидхэнэб гэхэдэ, нэгэдэхеэр, энэ ургамал тарихадаа, нэн түрүүлэн тарилга хуряалга хоёртонь гол анхаралаа хандуулна.

Тарилгаяа шадаал һаа эртүүр үнгэргэдэг заншалтай юм. Ушарынь хадаа донник эртэ тарихада гансашье түрүүшынь бэшэ, мүн хоёрдохи жэлэйньшье ургаса баян байдаг. Совхозууд энэ ургамалаа апрелиин хахадһаа тарижа эхилээд, май һарын түрүүшын 10 хоногто дүүргэнэ. Донник гол түлэб шэниисын гү, али обёосой, үгышье һаа, гэршүүхын удаа таригдана.

Тарилгын урда тээ хахалагдаһан полиёо уһа сасадаг хүндэ катогоор жэгдэлдэг. Юуб гэхэдэ, донник һэрхигэр хүрьһэндэ муугаар үндэһэлдэг юм.

Гурбан метр үндэртэйгөөр, хэдэн тээшээ һалаатажа ургаһан доннигой үрэһэ хуряаха гээшэ бүришье һаа орёо. Энэ ургамалые сэхэ гү, али амяарлан хуряадаг. Хэрбээ сэхэ хадабал, сентябрь-октябрь һаранууда хуряана. Тиихэдээ үрэһэнэйнь һарьяжа унахагүйнь тула хуряалгаяа богони болзорто, түргэн саг соо үнгэргэдэг заншалтай.

Амяарлан хуряалгаяа август һарын һүүл багта эхилхэдэ таарамжатай.

Овощ ехээр ургуулая

А. Я. РЫЖАКОВА,
Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой овощ ургуулагша-агроном.

Манай колхоз город шадар оршодог һэн тула гол анхаралаа овощ, хартаабха тариха хэрэгтэ хандуулдаг юм. Бидэ бүхыдөө 45 гектарта овощ таринабди. Нёдондо зундаа хэды хүшэр хүндэшье һаань, манай овощ ургуулагшад тарилгын агротехническэ заабаринуудые наринаар сахиһанай ашаар энэ бэрхэшээлээ зоримгойгоор дабаа һэн. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, бидэ даалгагдаһан газараа тарихаһаа урид һайнаар зөөлэрүүлжэ, гүнзэгыгөөр хахалаад, һайн сортын овощой үрэһэ шэлэжэ, минеральна үтэгжүүлгэ болон наг шэбхэ үргэнөөр хэрэглээд, тарилгынгаа хойноһоо һайнаар харууһалһан байнабди.

Олон жэлэй туршада туршалга хэһэнэй ашаар нютагайнгаа эрхэ байдалда тааранги эрхим сортын овощой үрэһэн элирүүлэгдээ. «ВИР-504», «Скороспелый» болон бусад сортын үгэрсын, «Стахановка», «Подарок», «Слава», «1-ый сорт» гэһэн сортын капуста тарижа туршаһанайнгаа һүүлээр нютагай эрхэ байдалда тааранги, ехэ ургаса үгэдэг «Стахановка», «Слава», «1-ый сорт» гэжэ капуста элирүүлээбди.

Овощ тариха полидо минеральна үтэгжүүлгэ хүсэд хүрэхөөр оруулагдана. Гол түлэб аммиагай уһа, фосфорно болон калийна үтэгжүүлгэ оруулаад, 15—20 тонно наг шэбхэ нэмэжэ гаргагдана. 1968 онһоо үгэрсэ, капустынгаа үрэһэ хүрэнгые дабһанай гү, али бусад холимог соо хордожо эхилээ һэмди.

Гадна овощ ургуулагшадай ажал оньһожоруулха хэрэгтэ мүн лэ анхарагдана. Тиигэжэ гурбадахи жэлээ рассада һуулгаха машина хэрэглэнэбди. Хүшэр хүндэ ажалыень оньһожоруулхада гаргашань нилээд доошолжо, ажалай бүтээсэ дээшэлдэг, абтаһан продукциин өөрынь үнэ сэн горитойхоноор хямдарна.

Эдэ бүхы хүдэлмэри ябуулһанайнгаа ашаар манай овощ ургуулагшадай звенонууд нёдондо түсэбэй ёһоор 8000 центнер овощ хуряаха аад, 8500 центнер овощ суглуулжа, гүрэндэ 8393 центнер огородой эдеэ худалдаа гэхэ гү, али хоёр жэлэй даабари үлүүлэн дүүргэһэн байна. Эндэ Татьяна Исаевна Громовагай даадаг звено эрхим дүн туйлажа, гектарай 250 центнер овощ хуряагаа.

Урдандаа колхоздомнай овощ ургуулха хэрэгтэ анхарал хандуулагдадаггүй байһан юм. Тиин һүүлэй жэлнүүдтэ овощ ургуулагшадаа ажахын тоосооной хоёр звено болгон эмхидхэхэдэмнай ажалынь хараа байса һайжараа. Мүнөө энэ хоёр звенодомнай 20—20 огородшод ажаллана. Гол түлэб олон үхибүүтэй гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, үбгэд, пенсионернүүд юм. Зунай сагта, гурба һарын туршада огородшод тус бүрөө 70 түхэриг салин абадаг. Харин жэлэй һүүлээр абтаһан продукциингаа ёһоор тоосодог байна. Түлбэриень иигэжэ эмхидхэхэдэ огородшод даалгагдаһан ажалдаа харюусалгатайгаар хандажа, овощой баян ургаса ургуулхые оролдоно.

ТАРЯАЛАНГАА ҮРГЭДХЭНЭБДИ

С. С. ПАРЬЯНОВ,
Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой главна агроном.

…жэл бүри олошоржо байһан …малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ …бэлэдхэжэ абахын тула …мнай мэргэжэлтэд болон …водууд оролдожо байнхай. …сагта эды олон малые …бэлшээриин дуталда… …дээрэһээ Үргэдэй, Ильчи… …долын бэлшээридэ малаа …гаранабди. 100 гектар …35 условно үхэр тоо… Тиимэһээ манай сов… …хүтэлбэрилэгшэд үбһэ …ной ургаса дээшэлүүлхэ… …гадна, шэнэ газар хахал… …таряалангаа үргэдхэнэ. 10 …туршада 950 гектар ой …һоо сэбэрлэгдэжэ хахал…һан, 450 гектар сабшал… …үндэһөөрөө һайжаруулаг…, 150 гектар сабшалан… …бургааһан отологдоһон бай… Үнгэрэгшэ 1972 оноло 183 …гар ой модонһоо сэбэрлэгдэ…, 39 гектарта бөлдог дэг… …сабшагдаһан юм.

…энэй ашаар ажахымнай …центнер ороно. 1500 …үбһэ үлүү хуряажа … Шэнээр ашаглагдаһан …ртаа обёос, зелёнко гэхэ …ургамалнуудые хэдэн жэ… туршада ургуулһанай …, олон жэлэй ногоо тари… Июнь һарын һүүл багта …ногооной үрэһэ тарихадамнай …ургасань жэгдэ гарана.

Газарые һөөг бургааһанһаа …сэбэрлэһэнэйнгээ удаа хэдэн …дисктэй борной шэрэнэ… һүүлээрнь тэрэнээ хахал… …баһа дискнүүдые шэрэнэ… Иимагтал энэнэй һүүлээр …тарилгана.

Манай Саянай совхоздо олон …жэлэй ногооной тогтууритай һайн ургаса хуряагдана. Нёдондо ажахымнай луговодууд 187 гектарта хяаг, костер безостый гэжэ ногоо тариһан юм. Луговодуудай эрхим һайнаар ажаллаһанай ашаар гектар бүриһөө 30 центнер һайн шанартай үбһэн эндэһээ хуряагдаа. Харин 47 гектар сабшалангай гектар бүриин ургаса 80 центнертэ хүрэһэн байна. Таримал ногоон сабшагдажа, 30 тонно сенаж дарагдаа. Тусхай участок дээрэһээ 70 центнер таримал ногооной үрэһэ суглуулжа абаабди. Луговодуудайнгаа амжалтые хараадаа абажа, таримал ногооной үрэһэнэй талмай үргэдхэхэ гэжэ шиидэнхэйбди.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ үшөө 100 гектарта иимэ түхэлэй ногоон таригдаха юм. Эды шэнээн сабшалангые үндэһөөрнь һайжаруулха, 80 гектар талмай һөөг бургааһанһаа сэбэрлэхэ гэһэн түсэбтэйбди. Хэрбээ манда «С-100» түхэлэй тракторай бии һаань, сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри бүришье урагшатай ябаха гэжэ хэлэлтэй. Байгша ондо 250 гектарта һайжаруулагдаһан бэлшээри бии болгохо зорилготойбди. Тус бэлшээриин проектнэ-сметнэ документаци манда бии. Иимэ түхэлэй бэлшээриин хорёогой һургааг мүнөө үедэ отологдожо байна.

«Хабарай үдэр жэлые тэжээдэг» гэжэ таряашад тон зүб хэлсэдэг гээшэ. Тиимэһээ ажахымнай механизаторнууд хабарайнгаа тарилгада эрхим бэлэдхэлтэй орохын тула, оньһон техникэ заһабарилха хүдэлмэреэ урагшатайгаар ябуулна гэжэ хэлэхээр. Энэ жэлэй үбэл хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ саһатай байба. Тиимэһээ энэ таатай сагые алдангүй таряалан, сабшалан дээрэ саһа тогтоохо хүдэлмэриие эмхи гуримтайгаар ябуулхые оролдонобди. Тусхай лугомелиоративна отряд сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргана. һаянай байдалаар 750 тонно наг шэбхэ гаргагданхай.

Үрэһэ хүрэнгэмнай тарилгын шанарта хүргэгдэнхэй. Горохһоо бэшэниинь өөһэдымнай үрэһэн. Хаана, ямар полидо, ямар ургамал таригдаха тухай түсэб зохёогдонхой.

Манай совхоздо обёосой гектар бүриин ургаса шэниисэдэ орходоо 3 центнерээр, паран сэсэг горохтой холижо тарихада ургасань кукурузаһаа дээшэ. Энээнһээ зохихо гоёшолол хэлтэй гэжэ һанаха байнаб.

Мүнөө болотор манда хэды шэнээн минеральна үтэгжүүлгэ үгтэхэ зэргэтэйб гэжэ мэдэнэгүйбди. Энэ манай һанаа ехээр зобооно. Газарай хүрьһэнэй шанарые хараада абажа, фосфорно, азотно үтэгжүүлгэ ехээр эльгээхэ бэзэ гээд найданабди. Мүнөө жэлдэ сэбэр паар дээрэ бүхы шэниисээ тариха зорилготойбди. Тиимэһээ дээрэ дурсагдаһан минеральна үтэгжүүлгэ саг болзортонь абаха бэзэбди гээд найдаха байнабди.

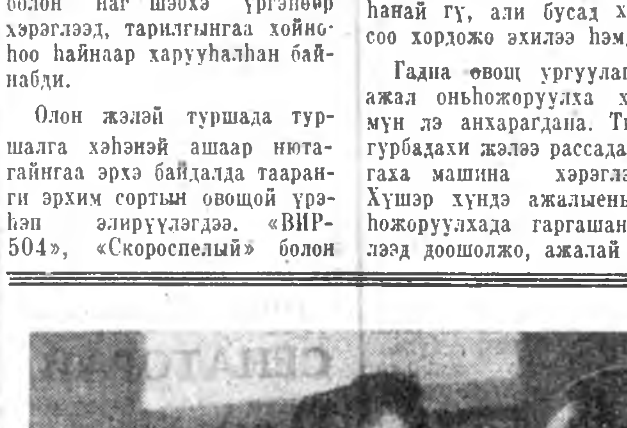

Сагай уларилай хэды таарамжагүйшье һаань, орооһо таряанай тогтууритай баян ургаса ургуулдаг, дүй дүршэлтэй агроном В. Осипов «Одон» совхозой агроном Б. Базаргармаев, Улаан-Үдын аймагай «Авангард» колхозой главна агроном Г. Тимофеев гэгшэдтэ түрэл Анаагай совхозой таряашад, механизаторнуудай дүршэл шадабари тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ, нүхэдөө һонир хуулна. Мүн ган гасуур үедэ тариһан ургасаяа агротехническэ заабариин ёһоор яажа харууһалха тухай зүбшэн хэлсэхэшье юумэн яһала олон даа.

ТУРШААГҮЙ ААД, ШАЛТАҺАНАЙ ХЭРЭГГҮЙ

Ю. И. ЛЮТАЕВА,
Мухар-Шэбэрэй аймагай Заганай колхозой агроном.

Нэн түрүүлэн куузикугай үрэһэ хүрэнгэ бэлэдхэжэ абаха тухай тогтожо хэлэлтэй. Энээн тушаа хэды хэлсэдэгшье гээшэбди, теэд ёһотой үрэ гарадаггүйнь гэмшэлтэй. Юуб гэхэдэ, мүнөөшье энэ ургамалай үрэһэ хүрэнгэ хомор зандаа байһаар. Үнэндөө ажахы бүхэн куузикугай үрэһэ бэлэдхэхэ яһала арга боломжотой. Теэд юундэшьеб республика доторнай жэлдээ оройдоол тонно үрэһэнэй бэлэдхэгдэдэгынь гайхамаар.

Нэгэтэ намда залуу агроном ерээд, 60 килограмм куузикугай үрэһэ эрибэ гээшэ. Тиихэдэнь би үнишье бодомжолонгүй, юундэ хододоо гараа дэлгэжэ ябадаг зомга. Өөһэдөө ажахыдаа үрэһэ ургуулжа абаха аргагүй юм гүт гэжэ сэхэ ябуулаа бэлэйб.

Зүгөөр иимэрхүү, ходоол эрижэ, гуйжа ябагшад һүүлэй жэлнүүдтэ яһала олошорожохой. Теэд үнэн эгээ иигэжэ гуйраншалжа ябахагүйн тула саашадаа куузикугай өөрын үрэһэ бэлэдхэхэ зэргэтэй. Хэрбээ дүй дүршэлэй хэрэгтэй болодог юм һаань, сэһэдынгөө ажал тухай хэлэтэ хөөрэһүү.

Манай колхоз өөрынгөө ургуулһан үрэһөөр куузику тарижа эхилһээр гурбан жэл болоо. Абаһаар куузикугай үрэһэ абахын тула 0,3 гектар газарта энэ ургамал тарижа, туршалга хэһэнэйнгээ һүүлээр, энэ газараа 2—3 гектар хүрэтэр үргэдхөө һэмди.

Хоёр гектарта таригдаһан үрэһэнэймнай ургасые абаһаар хоёр эхэнэр харууһалдаг байһан аад, удаань дүршэхэдөө бүхы ажалыень ганса эхэнэр бүтээдэг болоо бэлэй. Тиихэдэнь бидэ тэрээндэ гансал тарилга, хуряалгын үедэ хамһалсадаг болоо һэмди.

Удаадахи жэлынь гектарай 6 центнер куузикугай үрэһэн суглуулагдаа һэн. Зүгөөр энэмнай тон бага байгаа. Тиимэһээ хойто жэлынь үрэһэнэйнгөө газарые 3 гектар хүрэтэр үргэдхөөд, бүхыдөө 530 центнер үрэһэнэй куузику хуряагаа һэмди. Суглуулһан тэрэ эдеэшэнги үндэһыень тусхай нүхэн соо суглуулаад, агаарайнь температурые нольһоо 2 градус дулаанаар байлганабди. Хэрбээ нүхэн соохи температурын 2 градусһаа дээшэлбэл, үнөөхи үрэһэнэймнай куузику ургашадаг юм.

Тарилгань тон юрынхеэр үнгэргэгдэдэг. Түрүүшынь эшэ, набшаһануудай бултайхатай адли бог, буртаг үбһыень усадхажа, һайнаар харуулха хэрэгтэй. Иигээд байхада үрэһэнэй куузику тарихада ямаршье орёо нарин арга хэрэггүй, бултанда мэдээжэ болоһон юрын лэ ажал гээшэ.

Хуряалгань бага зэргэ орёо юм. Үрэһэнэй куузику суглуулхадаа, эдеэшэһэнэйнь зэргээр түүбэрилэн хуряадаг. Энэнь зургаа дахин үнгэргэгдэнэ.

Үбэлэй гурбадахи спартакиада

БУЛТАДАА ГТО-гой СТАРТДА ГАРАЯ!

— СССР-эй арадуудай үбэлэй гурбадахи спартакиадые үнгэргэлгэ хадаа республикын физкультурна хүдэлмэрие хаража үзэлгэдэ зорюулагдана, — гэжэ Белоруссиин спортын комитедэй түрүүлэгшэ В. И. Левинцев ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө хэлэбэ. — Спартакиадын мүрысөөнүүд үбэлэй спортын һорёонуудта ажалшадые олоорнь хабаадуулхада эрхим спортсменүүдэй мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ хэрэгтэ горитой нүлөө үзүүлхэнь дамжаггүй.

Белоруссиин дулаан уларилтай үбэлэй һаранuудта мүнөө спортсмен бүхэн санын урилдаанда хабаадалсажа эхилээ. Санын урилдаанда ехэ багагүй хабаадажа, ГТО-гой шэнэ комплексын нормо тушаана. Республика дотор үбэлэй спортын һорёо мүрысөөнүүд үнгэргэгдэһөөр. Олимпиин наадаhай бүхы зүйлнүүдээр зохёогдоһон программатай БССР-эй спартакиада саг соогоо үнгэргэгдэжэ байдаг. Областьнууд, городууд болон районуудай физкультурын коллективүүдэй суглуулагдамал команданууд эдэ мүрысөөнүүдтэ хабаадана.

Эдэ бүгэдын ашаар гансахан үнгэрэгшэ жэлдэ Белоруссида үбэлэй спортын зүйлнүүдээр 26 хүн спортын мастерай нормо дүүргэһэн байна. Манай спортсменүүд ороной суглуулагдамал командын гэшүүд болгогдожо, уласхоорондын олон мүрысөөнүүдтэ хабаадалсадаг. Спортын залуу федерациин түлөөлэгшэд — шаргаар урилдагшад тэдэнэй дунда бии. Манай республикада шаргаар һолжорхо тусхай зүргын үгышье һаа, оронойнгоо эрхим спортсменүүдтэй үбэлэй гурбадахи спартакиадын түгэсхэлэй нааданда хүсэ шадалаа туршалсахаар бэеэ зэһэнхэйбди. Үбэлэй спортын бусад зүйлнүүдээр мүрысэхэ дуратайшуул спартакиадын программаар хараалагдаһан урилдаа мүрысөөнүүдтэ хабаадалсахал байха.

Энээн тухай хөөрэхэдөө, нэн түрүүлэн спортын баазанууд тухай хэдэн үгэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб. Минскһээ холо бэшэхэнэ, Раубичи тосхон шадар 70 метр үндэртэй трамплин барихаар түсэблэнхэйбди. Иимэ хоёр трамплин ашаглалгада үгтэнхэй. Мүн эндэ биатлонистнуудай бааза түхеэрэгдэхэ юм. Ерэхэ жэлдэ ашаглалгада үгтэхэдэнь, дэлхэйн түрүү һуури эзэлхэ мүрысөөн эндэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Белоруссиин хойто — Витибскэ, Могилевско областьнуудта конькишадай, хоккеистнүүдэй, санашадай мүрысэхэ баазанууд һэльбэн заһагдаха, хубилгагдахаар түсэблэгдэбэ.

Энэ жэлдэ предприяти, барилга, колхоз, совхоз болон һургуулинуудай коллективүүд үбэлэй спортын мүрысөөнүүдтэ хэзээ хэзээнэйхиһээ олоороо хабаадалсана.

— Манай республикада спартакиадын түрүүшын ээлжээн «Бултадаа ГТО-гой стартда гарая!» гэһэн уряа доро үнгэргэгдэжэ байна, — гэжэ В. И. Ливенцев түгэсхэлдөө хэлэбэ.

ЛАТВИИН СПОРТСМЕНҮҮДЭЙ ШЭНЭ ЗОРИЛГО

СССР-эй арадуудай үбэлэй гурбадахи спартакиадын бүхы программануудай түгэсхэлэй нааданда хабаадалсаха зорилго Латвиин ССР-эй спортсменүүд урдаа табина. Урдандаа Латвиин спортсменүүдэй дунда конькигаар урилдаан үбэлэй спортын гансахан мүрысөөн байһан һаа, мүнөө нийтын түлөөлэгшэдэй, зарим тренернүүдэй үсэд нэтэрүү хэмжээ ябуулга эмхидхэһэнэй ашаар биатлон, шаргаар урилдаан олоной анхарал татажа эхилээ. Эдэ мүрысөөнүүдтэ Латвиин команданууд СССР-эй дамжуулгын кубогта хүртэһэн байна. Александр Богданов Янис Чаурс хоёр эдиршүүлэй дундаһаа биатлоноор урилдахадаа, дэлхэйн чемпионууд болоһон байгаа. Тиихэдэ һурагша Айгарс Крикис гэгшэ ороной суглуулагдамал командын гэшүүдэй дундаһаа шаргаар урилдахадаа эрхимлээ һэн.

— Урдандаа үбэлэй спортоор манай хойто районуудай физкультурын коллективүүд һонирходог байһан юм, — гэжэ республикын спортын комитедэй түрүүлэгшын орлогшо Я. К. Вилцан ТАСС-ай корреспондентдэ харюусаа. — Тиихэдэ сана, коньки ажалшадай олоороо сэнгэхэдэ һайн гэжэ тоологдодог байгаа, — гээд тэрэ нэмэнэ.

Мүнөө жэл конькигаар урилдагшад республикынгаа бүхы рекорднуудые шэнэлһэн байна. Эсэхэ сусахые мэдэхэгүй дэлхэйн экс-чемпионка Ласма Каунисте оронойнгоо суглуулагдамал командада дахинаа оруулагдаба. Богони зайда урилдадаг аха дүү Владимир, Иван Майоровтон дүшэн секундын сагта дүтэлжэ ябана. Мүн республика доторнай спортын шэнэ мастернууд олон.

СССР-эй арадуудай үбэлэй гурбадахи спартакиадын түгэсхэлэй наадануудта бидэ слаломистнуудай, трамплинһаа һүрэгшэдэй, фигуристнуудай команда табихаар бэлдэжэ байнхайбди.

Һаяшаг Валмиерскэ райондо слаломһаа һолжорхо, хоёр трамплинтай шэнэ комплекс ашаглалгада үгтэбэ. Мүн Цесисскэ райондо биатлонистнуудай мүрысэхэ һайн зүргэ татагдаа. Шаргаар мүрысэхэ оронойнай түрүүшын харгы эндэ һайжаруулан заһагдажа эхилбэ.

Мүнөө республикын үбэлэй спартакиада үнгэргэхэ түсэб табигдажа байнхай. Тиин физкультурын коллективүүдтэ олоной хабаадалгатай һорёо мүрысөөнүүд эхилбэ.

— Үбэлэй спартакиадада зорюулагдаһан мүрысөөнүүд республикын бүхы районууд болон физкультурын коллективүүдтэ үнгэргэгдэхөөр түсэблэгдэнхэй. Энэ хадаа ГТО-гой шэнэ комплекс тушааха хэрэгтэнь хото, хүдөөгэй ажалшадта ехэ туһа нэмэри боложо үгэхэ ёһотой, — гэжэ нүхэр Вилцан мэдүүлээ.

«ЗАУРАЛЕЦ» КЛУБАЙ АЛХАМ

Курганай машина бүтээлгын заводой физкультурнигууд СССР-эй арадуудай үбэлэй гурбадахи спартакиадын мүрысөөнүүдтэ «Зауралец» гэжэ спортынгоо клубай туг доро хабаадалсахань. Заводой спортсменүүд эрхим амжалта туйлажа, спортынгоо клубай хүндэтэ нэрэ солодо хүртэһэн байгаа. Һүүлэй хоёр жэлэй турша соо спортсменүүдэй хоёр мянгаадынь спортын разрядтай болоһон, тэдэнэй гурбанай нэгэниинь коммунис ажалай ударнигай нэрэ солодо хүртэһэн юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ «Бултадаа спортдо олоороо хабаадалсая!» гэһэн уряа доро спортын клубай гэшүүд спартакиадада бэлдэжэ эхилбэ. Энэнь тон зүб. Юуб гэхэдэ, эндэ һаял саһан ехээр орожо эхилбэ ха юм. Тиин февраль-март һаранuудта бригада, халаан, цех, таһагуудай дунда сана, конькигаар урилдаха таатай саг ерэбэ бшуу.

«Зауралец» клубай эгээл хүндэтэй гэшүүдынь машина бүтээлгын заводой хүдэлмэришэд болоно. Эдэнэрэй олонхид ГТО-гой нормо тушаажа, алтан, мүнгэн медальнуудтай болоһон. Мүнөө эндэ ГТО-гой значогтой болоһон мянгаһаа дээшэ хүдэлмэришэд тоологдоно.

Предприятиин бааза үдэшын сагта һорёо мүрысөө үнгэргэжэ байхаар түхеэрэгдэһэн. Тиимэһээ һуралсал-һорилгын хэшээлнүүд амаралтын үдэрнүүдһээ гадна, ажалай һүүлээр, үдэшэндөө үнгэргэгдэнэ ха юм.

(ТАСС).

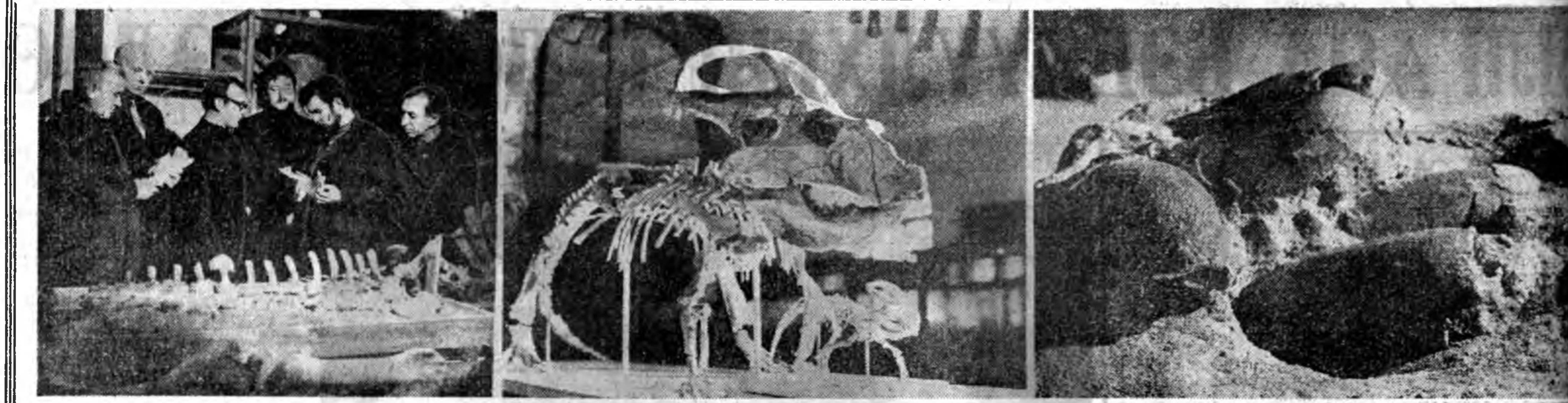

МОСКВА. СССР-эй Наукануудай академиин палеонтологическа музей соо шэнэ экспонадууд бии болобо. Энэ хадаа СССР-эй, МНР-эй Наукануудай академинүүдэй совет-монгол палеонтологическа экспедициин хамтын үрэ дүн гээшэ.

Дүрбэн жэлэй туршада совет эрдэмтэд монгол залуу палеонтологуудтай хамта хүдэлжэ, нюрга һээртэ амитадай үлэгдэлнүүдтэй хори гаран ондоо газар олоо. Тиигэжэ энээнһээ урда эрдэм наукада мэдэгдээгүй байһан организмуудые олоһон байна.

Тугрикин-Ширэ гэжэ газарта 100 миллион жэлэй саада тээ ажамидаржа байһан һүрэг динозавр-протоцератопсуудай араг яһан олдобо. Эдэ абарга гүрбэлнүүд уһанай эрье шадар байрладаг, эндэхи ургамалнуудаар хооллодог байһан аад, эрье шадархи шабарта орожо хосорһон байгаа ха. Протоцератопсуудай хэдэн арбаад араг яһан олдоо. Ехэ болоһон протоцератопсуудһаа эхилээд, үндэгэнһөө һая гараһан үнжэгэн бага инзаган гэхэ мэтэ элдэб наһанай амитадай араг яһан олдоһон байна.

Зүүн гарай зураг дээрэ: совет-монгол экспедициин совет палеонтологууд (зүүн гарһаа) — ахалагша препаратор М. М. Брагин, экспедициин начальник, биологиин эрдэмэй кандидат Н. Н. Крамаренко, экспедициин начальнигай орлогшо В. И. Жегалло, экспедициин Урда-Гобиин отрядай начальник В. Ю. Решетов, ахалагша лаборантнууд А. И. Амелин ба В. И. Пронин Гобиһоо асарһан материалнуудаа хаража байна.

Дундахи зурагтань — эмэ ба инзаган протоцератопсын араг яһан — музейн шэнэ экспонадууд.

Баруун гарай зураг дээрэ: протоцератопсын үндэгэнүүд.

ТАСС-эй фотохроника.

СЭЛЭНГЫН АЙМАГТА

ГЕНЕРАЛАЙ АМАРШАЛГА

Манай нютагай хүбүүн Николай Андреевич Бондарев Сталинград шадар болоһон агуу ехэ дайнда шэн габьяа гаргаһан байгаа. Тэрэнэйнгээ түлөө ССР Союзай олон орден, медальнуудта хүртэһэн байха юм. Нүхэр Бондаревой баатарлиг габьяа һайн мэдэхэ байһан генерал-полковник В. А. Греков тэрээндэ мэнэ һаяхан халуун зүрхэнэй баярай амаршалга эльгээһэн байна.

«ГАЛУУТА-НУУР» НЭРЭТЭЙ РЕСТОРАН

Мэнэ һаяхан аймагай түб Гусиноозёрскдо «Галуута-Нуур» гэһэн нэрэтэй шэнэ ресторан нээгдэбэ. Эдеэ хоолой энэ байшан соо нэгэ доро 80 хүн эдеэлхэ байна.

Үдэшын сагта тус ресторанда ороходо зохид, гоё люстранууд носоно, эстрадын хүгжэм зэдэлнэ. Иимэ газарта эдеэлхэдэ, амархада ямар зохид гээшэб!

Б. ШИРЕТОРОВ.

Элүүр энхын булан

ТҮРЭЛХИДЭЙ АНХАРАЛДА

Бага наһанай үхибүүдэй тэршээ байдагынь мэдээжэ. Гэр дотороо ходо гүйжэ ябахаһаа гадна, алибаа юумэндэ һонюуша байдаг. Мүн багашуулай хүл, гарынь һайса хатуужаагүй, тэнсүүри муутай байха. Тиимэһээ багашуул халуун сай, эдеэ болон уһатай аяга, тогоо татажа, бэеэ шалзааха ушарал түрэлхидэй анхаралгүйһөө болодог юм. Хэдэн жэшээ эндэ дурдая.

Үдэшын хоол барижа байха үедөө гэрэй эзэн эхэнэр багахан хүүгэдээ хажуудаа абажа столдо һуулгаба. Тэдэнь стол дээрэ байһан аягатай халуун сай татажа, бэе руугаа адхажархёо. Нүгөөдэ ушаралда, үхибүүгээ угааха гэжэ бусалма халуун уһа ванна соогоо хээд, тэрэнээ хүйтэн уһаар һэбэлжэ тааруулхаяа мартаад, үхибүүгээ тэрэ халуун уһан соо һуулгажархиһан ушар байха юм.

Иимэрхүү ушарал олон тохёолдодог. Алишье ушартань үхибүүд бэеэ шалзаһан байха юм. Шатаһан, шалзаһан газарынь айхабтар ехэ үбшэнтэй байдаг. Тэрэниие эмшэлхэ, эдэгээхэ ябадалда заабол врачай туһаламжа хэрэгтэй. Багашагаар шатаһан, шалзаһан шархые амбулаторно аргаар эмшэлдэг. Хэрбээ ехээр, гүнзэгыгөөр шатаһан байбалнь, больницада оруулжа, хирургиин аргаар эмшэлэгдэхэ болоно.

Ехээр шатаһан шарха хүнэй зүрхэ-һудаһанай, амисхалай, бөөрын болон бэеын бусад үбшэн бии болгожо һүжэроодэг байха юм.

Боргожоо, тамиржаадүй үхибүүдэй бэе ехэ хүнэйхидэл бэшэ, тон үнжэгэн, зөөлэхэн байдаг. Тиимэһээ багашуулай шатаһан, шалзаһан шархань хэзээшье гүнзэгы байха. Үхибүүнэй бэеын газаа талын бүхы хэмжээнэй 5 процентһээ дээшэ хубиин шатаад байбал, бэеынь бусад органууд үүргээ дүүргэжэ шадахаяа болидог, үбшэнгынь бүри хүндэржэ, эмнэлгэдэ дабгадхаяа болижо, үхэлдэ хүргэдэг байна. Хүндөөр шатаһан багашуул эмшэлэлгын ашаар эдэгэбэшье, тон хоротой хойшолонгуудтай байдаг. Юуб гэбэл, эдэгэһэн шархынь һуурида ехэ гэгшын һорьбо үлэхэ. Тэрэнь бэеынь арһые татажа, үе мүсэнүүдэйнь хүдэлсые муудхааха гү, оройдоошье хүдэлсэгүй болгожорхидог юм. Заримдаа гар, хүлэйнь хурганuудые тайража һалгаха туйлда хүргэдэг байна. Ондоогоор хэлэбэл, бүхы наһан соогоо үлбэр, эрэмдэг бэетэй болохо бшуу.

Гүнзэгы, даамай шатаһан шархые хирургиин арга хэрэглэн, тэрэ шатаһан хүнэй өөрынь бэеһээ элүүр арһыень абажа, шарха дээрэнь няажа эдэгээдэг юм. Теэд ехээр шатаһан байбалнь, бэеынь олон газарһаа арһыень абаха баатай болоно. Энэнь үбшэн хүнэй бэедэ али зэргэ үбшэнтэй, зоболонтойб?

Шатаһан, шалзаһан ябадалые эмшэлхэ талаар хэды амжалта туйлагдабашье, хүндөөр шархатагшадай наһа бараха ушар үшөөл олон байһан хэбээрээ. Гэнэ усалһаа шатаһан, шалзаһан багашуулые өөһэдын боро аргаар эмшэлжэ болохогүй. Заабол тэрэ дары, үдэрэй сагта һаань, поликлиникэдэ абаашажа, врачта үзүүлхэ хэрэгтэй. Һүниин сагта һаань, түргэн туһаламжын эмшэниие дуудаха гү, али хирургиин таһагтай больницада абаашаха хэрэгтэй.

Үхибүүдэйнгээ шатаһан шарха дээрэнь ямар нэгэн тоһолиг зүйл түрхихэ гү, али шабажа яаһье болохогүй. Тиигэбэл үбшэниинь улам ехэдэдэг, шарханиь улам гүнзэгырдэг юм.

Үхибүүдэйнгээ иимэ [...] үбшэндэ нэрбэгдэхэгүйн [...] да түрэлхид гэр байра[...] нарин, һэримжэтэй [...] ёһотой. Тиимын тула [...] дурсагдаһан һануулга[...] анхарха хэрэгтэй:

1. Бага наһанай үхи[...] дые харууһагүйгөөр ор[...] болохогүй.
2. Эдеэлдэг столдоо х[...] дээ абажа һууxадаа һэри[...] тэй байха.
3. Халуун эдеэ, уһ[...] һаба һуулгануудые, мүн [...] лаадаг приборнуудые [...] бүүдэйнгээ гүйлдэдэг, на[...] даг газарһаа холо, за[...] байлгаха хэрэгтэй. Үхибү[...] угааха, ваннада оруулха[...] урда тээ уһанайнь халуу[...] заабол шалгаха хэрэгтэй.

Г. БУТУХАНО[...]
Улаан-Үдэ город[...] нэгэдэхи больни[...] хирургиин отделен[...] даагша.

Телефон · Телеграф · Радио: Хилын гаанаһаа

ПРАГА

ЭДЭБХИТЭДЭЙ СУГЛААН

ТАСС

ЧССР-эй түлишын ба энергетическэ промышленностиин һалбаринуудта хүдэлдэг социалис ажалай бригадын эдэбхитэдэй суглаан Соколов хотодо болобо. Эдэ коллективүүдэй 400 гаран түлөөлэгшэд суглаанай хүдэлмэридэ хабаадаа.

Түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлэй даабаринуудые дүүргэлгын асуудалнуудые социалис ажалай бригадын эдэбхитэдэй суглаанда хабаадагшад зүбшэлһэн байна.

Республикын түлишын ба энергетическэ промышленностиин ажалшад нёдондо жэлэйнгээ уялгануудые хоёр дахин үлүүлэн дүүргээ һэн гэжэ ЧССР-эй түлишын ба энергетическэ промышленностиин министр Я. Матушек суглаан дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Хэрбээ 1972 ондо социалис ажалай 1600 бригадын ороной арадай ажахын эдэ һалбаринуудта ажаллаа һаань, харин энэ жэлдэ 2500 коллектив иимэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө шармайн оролдоно.

1971 онойхитой сасуулхада, нёдондо жэл үдэр бүри шулуу нүүрһэ малталга 3696 тонноор, газ абалга — 9 процентээр, электрын элшэ хүсэ үйлэдбэрилгэ 9,9 процентээр ургаһан байна.

ХАНОЙ

Бэеэ дааһан байдалай түлөө тэмсэлэй туг

ТАСС

Мүнөө үедэ национальна үгэеэ ойлголсолго бэеэ дааһан байдалай түлөө, арад үндэһэтэнэй эрхэ сүлөөгэй түлөө, ороной урда захада манай арадай өөһэдыгөө өөһэдөө тодорхойлхо эрхын түлөө тэмсэлэй туг болоно гэжэ Вьетнамай Ажалшадай партиин орган — «Нян зан» газетэ түрүү бэшэг соогоо тэмдэглэнэ.

Вьетнамдахи дайн болюулха ба амгалан байдал һэргээхэ тухай хэлсээндэ гар табигдажа, хүсэндөө ороһонойнь һүүлээр тус хэлсээе наринаар, хэлбэришэгүй бэелүүлхэ зуураа, оронойнгоо урда талые эрхэ сүлөөтэй, бэеэ дааһан байдалтай болгохын түлөө эрид шангаар тэмсэхэ шухала гэжэ газетэ заана.

Олон жэлэй турша соо болоһон хэрзэгы шэрүүн дайнай һүүлээр үгэеэ ойлголсохо гээшэ юрын хэрэг бэшэ ааб даа гээд газетэ бэшэнэ. Гэхэ зуура һүүлэй хоёр долоон хоногой турша соо сайгон тала хэлсээгээ эбдэжэ, национальна үгэеэ ойлголсохо, эблэрхэ политика буруушаажа байһанаа гэршэлээ.

Тиигээшье һаань, бүхы арад үндэһэтэниие нийтын хэрэгтэ элсүүлэн хабаадуулха эмхидхэлэй хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ хэрэгтэй. Энээнэй түлөө хэлсээндэ гар табиһан хоёр тала — Урда Вьетнамай Республикын Революционно саг зуурын правительство, Вьетнамай Республикын правительство — тэн адляар харюусаха байна.

Энэ зорилго бэелүүлхэ замда олохон бэрхэшээлнүүд ушарна гэжэ газетэ бэшэнэ. Национальна эблэрэлгэдэ, үгэеэ ойлголсолгын хүсэнүүдтэ этигэхэ гээшэ гүнзэгы удха шанартай. Юундэб гэхэдэ, национальна ёһо заншалнуудаа баримталан, революционно хүгжэлтэ үргэлжэлүүлхэ гэһэн удхатай бшуу.

НЬЮ-ЙОРК

Харгы замай усал

ТАСС

1972 ондо Холбоото Штадуудай харгы замуудта болоһон аюул усалһаа уламжалан, 56.300 американец үхэһэн байна гэжэ харгы замай аюул сараха асуудал эрхилдэг национальна совет мэдээсээ. Иимэ ехэ аюул усал урда тээнь США-гай түүхэдэ үзэгдөөгүй юм. Соведэй баримтануудай ёһоор, автомобильна аюул усалда 2 миллион тухай американец гэмэлтэһэн байна.

КАИР

АЛИ АЛИНДАНЬ АШАТАЙ ТУҺАТАЙ ХАРИЛСААН

ТАСС

Совет-египедэй экономическа, худалдаа наймаанай харилсаан ороной экономикын промышленна ба хүдөө ажахын һалбаринуудые хүгжөөхэ талаар ехэ арга боломжо нээжэ үгэнэ гээд Египедэй хэблэл бэшэнэ. Советскэ Союзай техническэ, экономическа туһаламжаар баригдажа гү, али шэнэдхэн һэльбэгдэжэ байһан олон промышленна предприятинууд бүтээн гаргаһан продукциингаа нилээд ехэ хубиие Советскэ Союзда эльгээдэг.

Советскэ Союзай ба Египедэй хоорондо эд бараанай эрьесэ хэлбэришэгүй ургажа байнхай. Советскэ Союз промышленна түхеэрэлгэ, станогууд ба барилгын материалнуудые Египедтэ эльгээхэдээ, орондонь хлопок, хүдөө ажахын бусад продукци, хабтайлгаһан булад, үргэн хэрэглэмжын эд бараа Египедэй Араб Республикаһаа абадаг байна. Имагтал байгша ондо Египет 90 мянган тонно хлопок, 150 мянган тонно барайгар, промышленна ехэ эд бараа Советскэ Союзда эльгээхэ юм.

ВАШИНГТОН

СЕНАТОРАЙ УРЯА

ТАСС

Гадаадын хэрэгүүдэй талаар сенадай комиссиин түрүүлэгшэ У. Фулбрайт харин оронуудта Холбоото Штадуудай сэрэгэй туйлай ехэ «уялгануудые» хороохо уряатайгаар үгэ хэлэбэ. Американ сэрэгэй 2 мянга гаран ехэ бааза харин оронуудта байгуулагданхай юм гэжэ тэрэ «Эн-би-си» компаниин телевизионно дамжуулгада хабаадан үгэ хэлэхэдээ мэдүүлбэ. Эдэниие барижа байлгада жэл бүри 25—30 миллиард доллар гаргашалагдана. Американ сэрэгэй эдэ «уялгануудые» хороогоод байгаа һаа, ороной улад зоной байдал һайжарха, орон доторой гол шухала асуудалнууд шиидхэгдэхэ зэргэтэй.

Америкын түүхэдэ эгээн лэ гарза хохидолтой, уршаг түбэгтэй Индохитадтахи дайнай болюулагдаһандань сэдьхэлээ хананхайб гээд Фулбрайт мэдүүлээ. Минии һанамжаар, мүнөө Холбоото Штадууд Зүүн-Урда Азиһаа дары түргөөр гараха ёһотой гэжэ тэрэ тэмдэглэбэ.

ДАМАСК

СИРИИН ПРАВИТЕЛЬСТВЫН МЭДҮҮЛГЭ

ТАСС

Нэгэ нэгэеэ хүндэлжэ, дэлхэйн империализм ба колониализмда эсэргүү тэмсэл хамтаараа хэн, Советскэ Союз түрүүтэй социалис хани нэгэдэлтэ оронуудтай харилсаа холбоогоо бэхижүүлхэ хараатай байһанаа Сириин правительство мэдүүлбэ. Сириин правительство энэ мэдүүлгэеэ САР-ай Арадай Соведэй зүбшэлгэдэ табяа.

Социалис оронуудтай экономическа харилсаагаа улам үргэдхэн хүгжөөхые САР-ай правительство оролдохо байна гээд мэдүүлгэ дотор тэмдэглэгдэнэ.

БУЭНОС-АЙРЕС

МАРКСИСТСКО-ЛЕНИНСКЭ ЗОХЁОЛНУУДЫЕ ҺОНИРХОН УНШАНА

ТАСС

Аргентинын хүн зон марксистско-ленинскэ зохёолнуудые ехээр һонирхон уншадаг боложо байнхай. «Нуэстра палабра» газетын бэшэһэнэй ёһоор, гансал үнгэрһэн жэлдэ В. И. Ленинэй зохёолнуудай 60 мянган том худалдагдаа. 1972 ондо Аргентиныһ Коммунис партиин литература хэблэхэ национальна комисси 107 ном хахад миллионһоо үлүү хэһэгээр хэблэн гаргаа. Байгша ондо марксистско-ленинскэ литература хэблэжэ гаргалга хоёр дахин шахуу үргэдхэгдэхэ юм.

ПРАГА

Фучик тухай выставкэ

ТАСС

Чехословакиин национальна геройн түрэһөөр 70 жэлэй ойн, дайсанай һабарһаа унаһаарнь 30 жэлэй ойн байгша ондо гүйсэхэеэ байһантай дашарамдуулан, «Коммунист Юлиус Фучик» гэһэн выставкэ Баруун Чехиин Пльзень хотодо нээгдээ.

Ю. Фучигай ажабайдалай, ажал ябуулгын гол шухала шатанууд тухай выставкын тематическа 8 бүлэг дэлгэрэнгыгээр хөөрэнэ. Эндэ, Пльзень хотодо, ангиин тэмсэлэй хүдэлөөнүүдтэ Ю. Фучик түрүүшынхеэ хабаадаһан, түрүүшынгээ журнал хэблэжэ эхилһэн, партида ороһон байгаа. Эндэ 17 наһатайдаа Фучик нютагай хүдэлмэришэнэй газетэдэ коммунист журналистын зам эхилээ һэн.

Ю. Фучигай Советскэ Союзда ошоһон тухай, тиихэдээ коммунис үзэл бодолтой болоһыень выставкын материалнууд гүнзэгыгөөр харуулна.

ДЕЛИ

ЭЛҮҮРЫЕ ХАМГААЛГА ХҮГЖӨӨГДЭНЭ

ТАСС

Орон дотор элүүрые хамгаалгада, медицинскэ һуралсалда Индиин правительство анхаралаа ехээр хандуулна. Национальна экономико хүгжөөлгын түсэбтэ табадахи табан жэлэй түсэбэй (1974—1979 онууд) проектын ёһоор, Индиин район бүхэндэхи поликлиникэнүүдэй дэргэдэ медицинскэ мэргэжэлтэдые бэлдэхэ тусхай түб байгуулхаар хараалагдана. Эндэ тэдэ ажалай дүршэл олохо юм. Энэ шэнэ арга медицинскэ мэргэжэлтэдые бэлдэлгын шанар һайжаруулха байна гэжэ Индиин гэгээрэлэй, социальна хангалгын ба соёлой министр Нурул Хасан Делидэ үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

ТОКИО

Г. Киссинджер Токио ерэбэ

ТАСС

Национальна аюулгүйе сахиха талаар США-гай президентын туһалагша Г. Киссинджер февралиин 19-дэ Пекинһээ эндэ ерэбэ. Киодо Цусин агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, хоёр үдэрэй турша соо Япондо аяншалха үедөө тэрэ премьер-министр К. Танакатай, гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Охиратай уулзажа хөөрэлдэхэ, Вьетнамдахи дайнай дүүрэһэнэй һүүлээр Азидахи байдал тухай уулзалгын үедэ һанамжануудаа хэлсэхэһээ гадна, Японой ба Холбоото Штадуудай хоорондохи худалдаа наймаанай, экономическа асуудалнуудые зүбшэлхэ байна.

МЕХИКО

ХУУЛИИН ПРОЕКТ ҺАЙШААГДАА

ТАСС

Национальна мүнгэ һомололгые ороной экономико хүгжөөлгэдэ гаргашалха, харин гүрэнүүдэй мүнгэ зөөри хинаха тухай хуулиин проектые Мексикын конгрессэй депутадуудай палата нэгэн һаналтайгаар һайшаагаа. Урда тээнь сенадаар абтаһан энэ документ хуулияар хүсэндөө оробо гээшэ.

Шэнэ хуули ороной экономико хүгжөөлгэдэ, харин оронуудай, илангаяа американ капиталай нэбтэрэлгэһээ национальна экономикоё сахин хамгаалгада нүлөөлхэ байха гэжэ хуулиин проект зүбшэлгэдэ хабаадалсаһан депутадууд тэмдэглээ.

БОННО

БАРУУН ГЕРМАНИИН БУНДЕСТАГТА

ТАСС

ФРГ-гэй ба ГДР-эй [...]рондын харилсаанай үн[...] һуури тухай, Нэгэдэмэл [...]цинуудай Организацида [...]-гэй орохо тухай догово[...] эсэслэн баталха тухай [...]линн проектые бундес[...] түрүүшынхеэ зүбшэ[...] дүүргэбэ. Хуулиин [...] проект парламентын тус [...] комиссинуудта дамжу[...]дан үгтөө.

ФРГ-гэй ба ГДР-эй [...]рондохи харилсаанай [...]һэ һуури тухай догово[...] эсэслэн баталха тухай [...]линн проект баталхы[...] руушаажа дуугаа үгэ[...] гэжэ правительствада о[...]гүй партиин — ХДС/ХС[...] түлөөлэгшэд зүбшэлгы[...]дэ мэдүүлһэн байна.

ООН-до ФРГ-гэй ор[...] тухай хуулиин проект [...] шэлхэдөө, энэ талаар пра[...]тельстваяа дэмжэхээр [...] байһан тухайдаа ХДС/Х[...]эй түлөөлэгшэд мэдүү[...].

АФИНА

Студентнэрэй митинг

ТАСС

Афинын университетэй медицинскэ факульте[...] 1000 гаран студент ми[...] эмхидхэжэ, һуралсалай [...] гууламжые һайжару[...] демократида зүрюу [...] хуулинуудые усадхаха [...]тэ табиба.

ЖЕНЕВЭ

Эгээн ган гасуур

ТАСС

Үнгэрэгшэ жэл Шве[...]рида эгээн ган гасуур жэ[...]лоо. Иимэ ехэ ган гас[...] 100 жэлэй турша соо бо[...]гүй юм. 1921, 1949 ону[...] орон дотор бороо хура[...] гаар ороо һэн гээд федер[...] на захиргаанай бюлле[...] дотор хэлэгдэнэ.

НЬЮ-ЙОРК

Наркотик хууляар хуряагдан абтаба

ТАСС

Урда Каролинадахи Ч[...] стон хотын полици ба [...] гаархид 2 миллион дол[...] сэнтэй гашиш гүрэнэй мэ[...]дэ абаба. Федеральна [...] гаархидай түлөөлэгшы[...] дүүлһэнэй ёһоор, энэ на[...]тик Гамбургһаа (Баруун Г[...]мани) Холбоото Штаду[...] абаашагдаһан байгаа. К[...] рабанда хэдэг хоёр ам[...]канец баригдажа тушаагд[...].

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Мүрысөөнэй туужа бэшэг» — суглуулбари. Н. В. Подгорнодо шагнал барюулга. Агрономуудай республиканска зүблөөнэй тоосоон.

Хоёрдохи ба гурбадахи хуудаһануудта. Агрономуудай республиканска зүблөөнэй тоосоон.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Э. Бальбуровай статья. В. Харахиновай «Вильнюсэй хүндэтэ эрхэтэн» гэһэн статья. Нютаг нютагай һонин.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита» харуулна:

15.05 — Шэнэ һонин. 15.15 — Һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. Эдир спортсменүүдэй һорёо мүрысөөн. 15.45 — Уласхоорондын һонин. 16.15 — **Үнгэтэ телевидени.** «13 стульев» гэһэн багахан зүжэгүүдэй телевизионно театр. 17.20 — «Хүн, Газар, Юртэмсэ». Н. Копернигэй түрэһөөр 500 жэлэй ойдо. 18.00 — Бүмбэгэтэй хоккейгээр дэлхэйн чемпионат. СССР-эй ба Швециин суглуулагдамал команданууд наадаха. «Динамо» гэжэ түбэй стадионһоо дамжуулга хэгдэхэ. (Хоёрдохи тайм).

Улаан-Үдын харуулна:

18.50 — Телепанорама.

«Орбита харуулна:

19.00 — «Время» — информационно программа. 19.30. — **Үнгэтэ телевидени.** «Хүгжэмтэ уулзалганууд». Н. Богословскиин дуунууд. 20.15 — **Үнгэтэ телевидени.** «Бег» — уран һайханай фильм (1-дэхи сери). 21.45 Уласхоорондын һонин. 22.15 — **Үнгэтэ телевидени** «Амитанай аймагта». 23.30 — П. Чайковский. Оркестртэй хамта фортепиано дээрэ наадагдаха гурбадахи концерт. 24.00 — «Время» — информационно программа. 00.30 — **Үнгэтэ телевидени.** Хоккейгээр СССР-эй чемпионат. ЦСКА — «Спартак».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Улаан-Үдэ харуулна:

19.30 — Камерна хүгжэмэй концерт. 20.05 — «Солдаты Отчизны» — телевизионно баримтата фильм (1-дэхи сери).